

HELLO AFRICA!

EN STUDIE I SVENSK PRESS RAPPORTERING OM DEN AFRIKANSKA KONTINENTEN 1995-2009

Av: Arvid Hedström, Viktor Mattsson och Peter Pierrou
Institutionen för journalistik, medier och kommunikation
Göteborgs Universitet 3:e terminen 2010

Hello Africa!

En studie i svensk rapportering om den Afrikanska kontinenten 1995 – 2009

Magasinets medarbetare

Arvid Hedström, 26 år från Karlskrona.

Arvid är en hård men rättvis typ. Han liknas ibland vid en grottmänniska och det är rätt så träffande, speciellt på morgonen. Men han är en pappers-tiger, under ytan vilar en filosof och filantrop med nördiga intressen.

Viktor Mattsson, 24 år från Skillingaryd

Liten, rastlös och rapp i munlädret. Som en borderterrier. Och likt de flesta hundar spenderar han gärna en solig dag i parken. Helst utan koppel.

Peter Pierrou, 29 år från Göteborg

Var tvungen att riva upp nyårsloftet att sluta med tobak, allt för magasinets och gruppens bästa. Går ständigt på magkänsla men "funderar på att lägga ner det" för mer vetenskapliga former.

Innehållsförteckning

- 2 Inledning,
Metod & material**
- 3 Bakgrund & tidigare forskning**
- 4 Så skildras Afrika i Svensk press**
- 5 Negativa nyheter dominerar**
- 6 Afrikanska röster sällsynta**
- 7 Enskilda länders förekomst i pressen**
- 8 Tidsöversikt för afrikarapporteringen**
- 9 Den negativa nyheten**
- 10 "Nyhetsvärdering är ingen vetenskaplig verksamhet"**
- 12 Göteborgs-Posten visar verkligheten**
- 13 Ursäkta mig, vad tycker du?**
- 14 Ett försök att se bortom stereotyperna**
- 15 Sanningen om Afrika fanns bland schackspelande gubbar**
- 16 Landsortspressen väljer TT**
- 17 Redaktören med Afrika i bagaget**
- 19 Notisen dominerar Afrikarapporteringen**
- 20 Livet från den andra sidan**
- 21 Kent värderar nyhetsvärderingar**
- 23 Vem skriver våra nyheter?**

Inledning

Delar av den afrikanska kontinenten har genom åren härjats av väpnade konflikter och humanitära katastrofer. Media har berättat för oss hur människor utsätts för grova övergrepp och hur naturens nyckfullhet lett till svält och epidemier. Positiva exempel har varit en bristvara. Vår uppfattning är som sådan att den svenska pressen förmedlar en bild av den afrikanska kontinenten som ett område helt olikt vår trygga tillvaro i Sverige. Vi menar inte att detta skulle vara avsiktligt utan ett resultat av klassisk nyhetsvärdering. Men är det så, eller är vi för hårda mot svensk press? Utifrån teori om hur media väljer att paketera och presentera vissa nyheter och på så vis ge en ensidig bild av Afrika har vi producerat denna artikelsamling.

Vårt syfte är att undersöka och granska hur fem dagstidningar och en kvällstidning i Sverige rapporterat kring den afrikanska kontinenten de senaste 15 åren. Vad som är intressant är vilka nyheter som når oss, hur man framställer länderna och lokalbefolkningen samt vilka möjliga konsekvenser detta har för vår bild av Afrika. Vi är medvetna om risken att vi kan komma att generalisera mycket kring en kontinent som redan utsätts för detta. Men samtidigt är det en del av forskningen, att försöka urskönja den bild som ges av kontinenten som helhet. Med detta i åtanke har vi formulerat följande frågeställningar:

- Hur ser den svenska pressbevakningen och rapporteringen av Afrika ut?
- Hur framställs situationerna, aktörerna och människorna i Afrika?
- Vilka möjliga anledningar finns till att rapporteringen ser ut som den gör och vad kan detta ha för möjliga konsekvenser?

I följande artikelsamling kommer du att få ta del av intervjuer med representanter för flera av våra stora mediehus såsom Dagens Nyheter, Göteborgs Posten, TT med flera. Detta kulminerar sedan när vi gör vårt bästa att förstå vad svensks press rapportering har för inverkan på vanliga människors bild av Afrika.

Metod & material

Grunden för denna artikelsamling ligger i mikrofilmsarkivet på kurs- och tidningsbiblioteket vid Göteborgs universitet. Där har vi dammat av mikrofilmrullar från 1995 och framåt för tidningarna Dagens Nyheter, Jönköpings Posten, Göteborgs Posten, Barometern, Sydsvenska Dagbladet och Aftonbladet.

I dessa har vi sedan gjort nedslag var tredje månad, d.v.s. fyra datum per tidning och år. Vi har läst ledar- och debattsidorna samt utrikessidorna. Det handlar om 360 tidningar och strax över 400 artiklar. Då det har rapporterats något från den afrikanska kontinenten har dessa artiklar analyserats utifrån ett schema som berör alltifrån vilken tidning, typ av artikel och handling till vilka som kommer till tals och hur man framställer lokalbefolkningen. Denna information har skrivits ner och förts in i datorn där den fungerar som en bas för våra artiklar, krönikor och analyser.

Materialet och antalet nedslag motiveras med vår tanke att de ska kunna visa upp vad vi vill kalla för "en vanlig nyhetsdag". Det femtonåriga omfånget var nödvändigt för att kunna uppmärksamma potentiella tendenser genom åren.

Utifrån det insamlade materialet har vi försökt belysa och förklara olika aspekter av vår frågeställning med hjälp av en rad artiklar och krönikor. Dessa texter utgår från journalistisk teori som förklaras i nästa uppslag och intervjuer med representanter för de undersökta tidningarna, sakkunniga forskare och läsare.

Bakgrund & tidigare forskning

Det som skrivs i tidningarna påverkar oss, om det är forskningen överens. Vad som skrivs i tidningarna påverkas av vilka som skrivit och vad de har läst i tidningar och lärt sig om sin omvärld. Bakom allt detta finns det människor som har som jobb att välja ut vilken information som ska nå oss genom media. Vi har valt att titta på informationen som kommer från Afrika för att se dessa samband och försöka förstå hur informationen behandlas och hur den transformeras till verklighetsuppfattning.

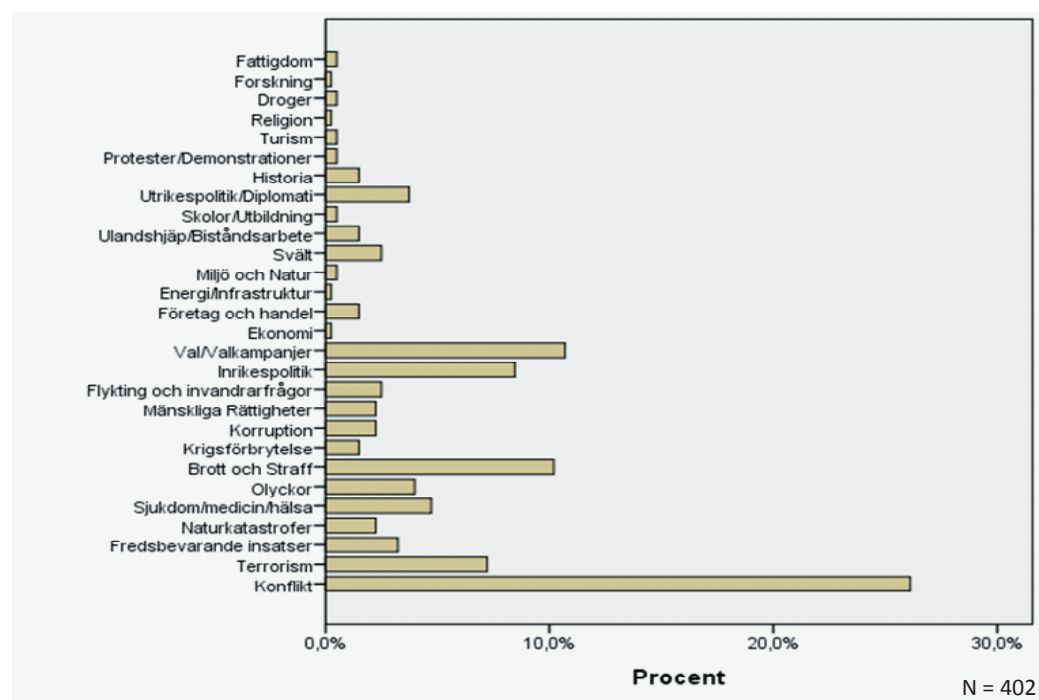
Det här arbetet är kopplat till teorin om attribute agendasetting och det handlar om konsekvenser av den svenska pressens bevakning av Afrika. Alltså hur man diskuterar kring olika ämnen i media och hur människor som tar del av dem i sin tur uppfattar dem. Också vilka egenskaper vi lär oss av media att tillskriva människor och situationer. Detta kan vara både positivt och negativt beroende på om den bild som tidningarna förmedlar ligger nära eller långt ifrån sanningen. I sin bok Reportrar på plats, studier av krigsjournalistik 1960-2001 (2004) menar Karin Fogelberg att medias bild av de afrikanska konflikterna har gett oss en uppfattning om Afrika som en oerhört främmande kontinent som skiljer sig från oss i grunden. Detta är ett problem för att människor är benägna att vara rädda för saker som är främmande och mindre benägna att förstå och vilja hjälpa människor som skiljer sig från dem själva.

Hur värderas då afrikanska nyheter? Vi ska försöka reda ut det genom intervjuer med olika företrädare för nyhetsvärderingsprocessen, så kallade gatekeepers, och med hjälp av nyhetsvärderingsmodeller tillämpade på våra egna resultat i den undersökning vi gjort. Galtung och Ruge (1965, The structure of foreign news) lägger upp de olika nyhetsvärderingsfaktorerna som vanligtvis används när man tittar på nyhetsvärdering. Däribland för oss väldigt relevanta saker som geografisk och kulturell närhet och elitpersoners betydelse för nyheter där man även kan räkna en stat som en elitperson. Att se på vilken händelse i Afrika som blir nyheter i Sverige är intressant för att vi då kan se vilka händelser som saknas och vilka delar av livet i Afrika som inte blir känt för pressens läsare. Vad vi inte läser om kan vara lika intressant som det vi faktiskt får läsa om.

De som gör de här urvalen är olika reportrar och redaktörer på olika platser i nyhetskedjorna runt om i världen. De får alltså bli gatekeepers och vakta nyhetsportarna, bara släppa igenom det som anses passa in i deras ögon. Vilka egenskaper ska en nyhet ha för att nå oss från utlandet? Det bestäms av dessa nyhetsvärderare som tillämpar, medvetet eller omedvetet, de här nyhetsvärderingsmallarna och är de som bestämmer vad vi läser om. Hur resonerar de om Afrika och nyheter från denna kontinent? Vi tänkte fråga några av dem så att de själva kan beskriva sitt arbetssätt. Att trender och budgetfrågor på olika redaktioner och mediahus kan bli avgörande för tidningsläsarens världsbild är inte så okontroversiellt och bör göras allmänt känt om så är fallet.

Sist men inte minst finns globaliseringen som en pågående förändring i hur allt fungerar i internationella sammanhang. I det här fallet kan man koppla globaliseringen till nyhetsvärderingen. Man ska vara medveten om att olika nyheter konkurrerar med varandra om vår uppmärksamhet och om plats i tidningar och tv (Victor Hawkins, The Handbook of Journalism Studies). Globaliseringens effekter i det här fallet blir istället för att intressesfären utökas så koncentreras den på olika heta ämnen. T.ex. vårt intresse för det amerikanska valet tar uppmärksamhet från en afrikansk konflikt och så blir det globala samhället blir mer och mer likriktat, även nyhetsrapporteringen. Detta kallas CNN-effekten och ger en mer västkulturell mediaagenda som diskriminerar nyheter som inte faller inom ramarna för vad som vanligtvis rapporteras. Denna effekt är omdebatterad och på intet sätt bevisad men kan vara bra att ha i åtanke när man funderar kring sådana här ämnen.

Så skildras Afrika i Svensk press

Vi har tagit reda på vad som hamnar i en vanlig svensk tidning, vad artiklarna från Afrika handlar om och vilka som citeras.

Sex svenska tidningar, under åren 1995-2009, har hamnat under luppen. I samtliga tidningar dominerar notiser från olika nyhetsbyråer, främst från Tidningarnas Telegrambyrå (TT). Dessa notiser är alltså nyheter som tidningarna inte själva producerar.

Förklaringen till varför det ser ut så här är kanske inte så konstig, då det dels får plats fler notiser än större artiklar på en tidningssida, samt att det är kostnadseffektivt. Av de egenproducerade artiklarna som berör kontinenten, och där räknas även artiklar som tidningen har köpt in av frilansjournalister, så hade DN flest och GP minst av de stora dagstidningarna. Att Aftonbladet kom så högt upp i fråga om egenproducerat material beror på att de har gjort flera omskrivningar av artiklar som kommit från utrikespress och nyhetsbyråer. Innehållet i Aftonbladets artiklar var ofta sensationellt och de kan därför inte göra anspråk på att ha en omfattande Afrikarapportering.

Att landsortspressen oftast publicerar notiser är inte så förvånande, då de inte göra samma anspråk på att täcka internationella nyheter som de stora dagstidningarna.

Material från nyhetsbyråerna dominerar i samtliga tidningar, utom undantagsfallet Aftonbladet.

Genomgående för samtliga tidningar är att en majoritet av artiklarna är negativa. Med begreppet negativa nyheter menas artiklar som är en motsats till "goda" nyheter, och de kan till exempel handla om krig, mord, olyckor eller naturkatastrofer, men också om valfusk och korruption. Just den negativa nyheten är något som vi har valt att fokusera på och det står mer om det längre fram i magasinet.

Vad handlar nyheterna om?

En stor del av artiklarna har handlat om olika typer av konflikter. Vi har definierat konfliktbegreppet brett och det innefattar därför allt mellan mindre väpnade konflikter

till regelrätta krig. Konflikter med inslag av terrorism har inte ingått i denna kategori, utan har istället fått stå för sig själv.

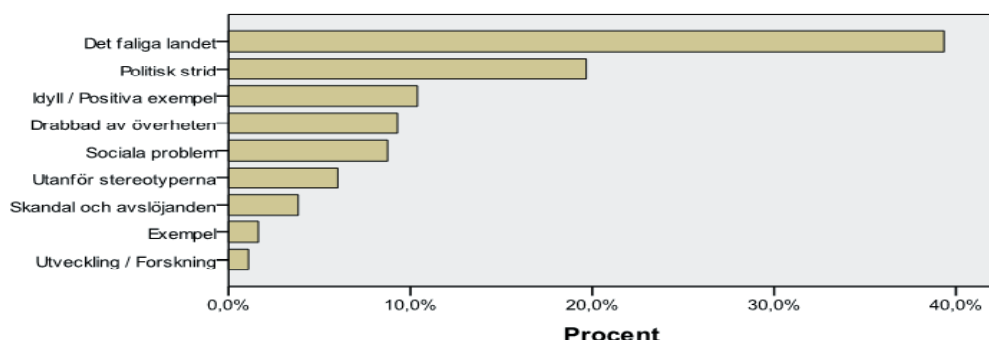
Politik och valkampanjer har annars stått för en stor del av handlingen samt kategorin brott och straff, som innefattar flera artiklar om korruption.

Gestaltning - ett sätt att stereotypifiera

I alla artiklarna har vi försökt analysera något som vi kallar för gestaltning. Detta skulle kunna kallas för andan i artikeln. Detta ska ses som ett komplement till handling. Exempelvis kan en artikel handla om ett val. Om detta val sedan kantas av våld eller andra osäkerheter

hjälpes gestaltningen oss att se på vilket sätt artikeln beskriver landet eller situationen. De olika gestaltningskategorierna är i stort sett stereotyper som vi har kunnat urskilja. Med stereotyper menar ett förenklat sätt att se på en situation, händelse eller land. Den största delen av nyheterna

har fallit under kategorin "Det farliga landet", med det menas att artiklarna har skildrat olika aspekter som ger läsaren känslan av det är högst osäkert att leva i det aktuella landet. Se nedan för vidare beskrivning av de nio kategorierna.

Drabbad av överheten – beslut och åtgärder uppför som drabbar människor

Politisk strid – mellan partier, makthavare, kan ske både inrikes och utrikes

Skandal/avslöjande – när olika typer av makthavare avslöjas bryta mot lagar, normer eller värderingar som de förväntas följa

Jämförelse – två olika fenomen ställs mot varandra

Exempel – lokala exempel på något större, exempelvis hur en stor svältkatastrof påverkar ett mindre samhälle

Det farliga landet – krig, konflikter, brott, brottslighet, olyckor, naturkatastrofer osv.

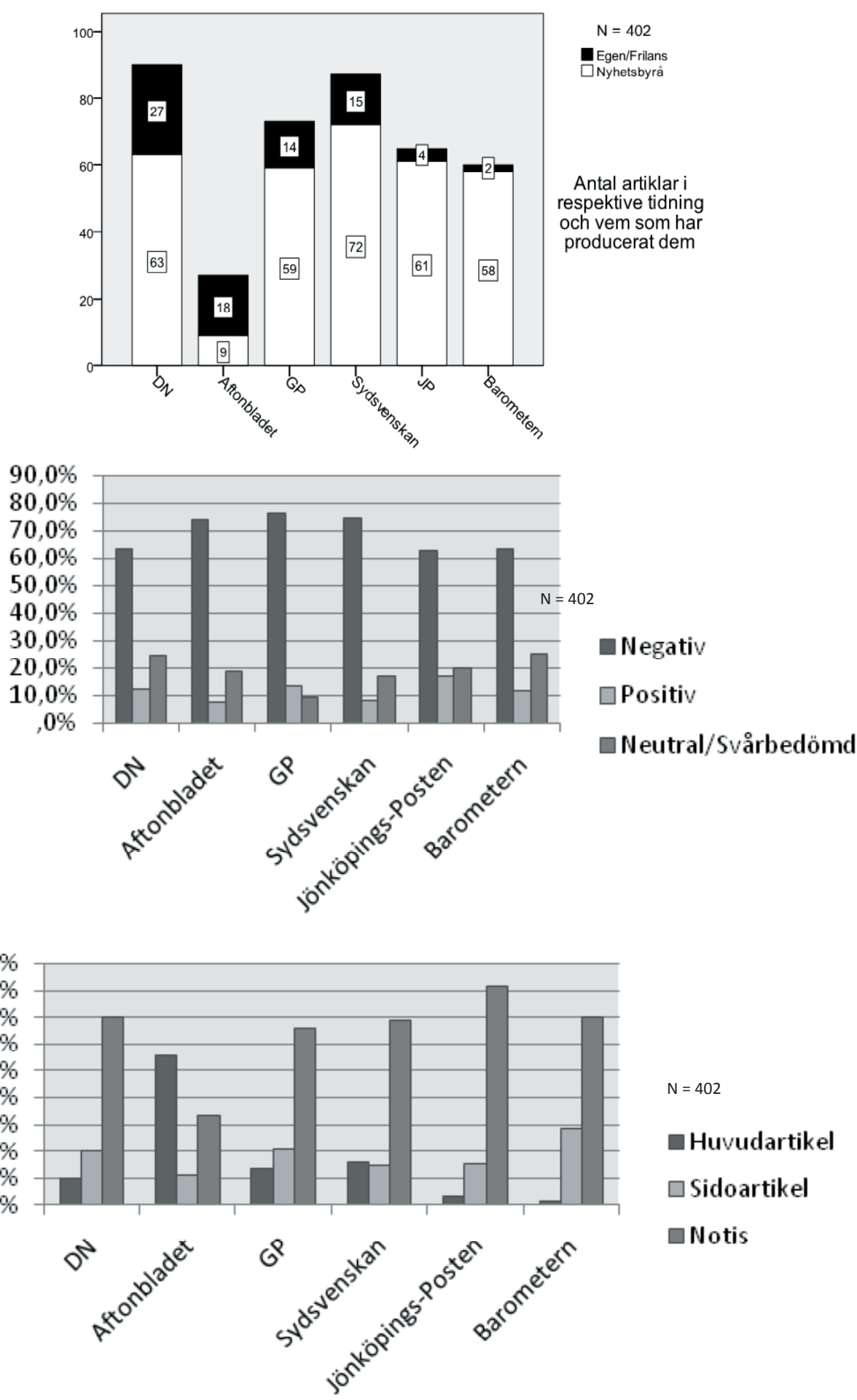
Sociala problem – utbredd sjukdom, svält, hemlöshet osv.

Utveckling/forskning – framsteg både samhälleligt och vetenskapligt, alltid positivt

Idyll och positiva exempel – på positiva företeelser

Utanför stereotyperna – nyheter som inte passar in i de nio mönstren

Negativa nyheter dominerar

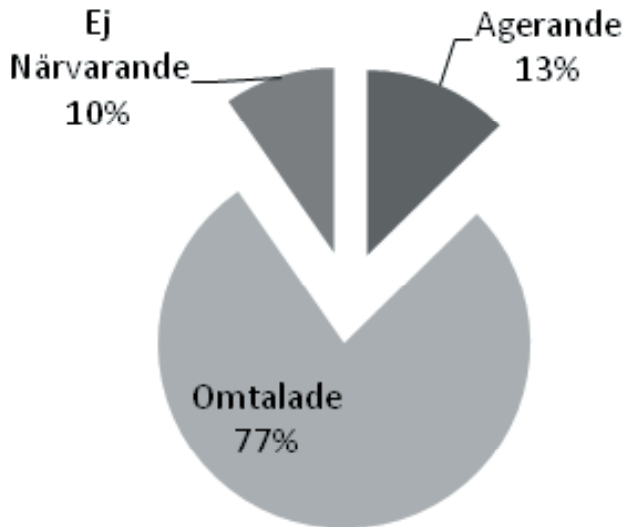
Afrikanska röster sällsynta

Väldigt sällan innehåller nyheterna några citat från de berörda människorna i landet. De har fått få chanser att föra framsina egna synpunkter och har istället blivit omtalade.

Väldigt sällan innehåller nyheterna några citat från de berörda människorna i landet. De har fått få chanser att föra fram sina egna synpunkter och har istället blivit omtalade. Den största kategorin omtalade personer är politiker och andra sorters elitpersoner. Den andra stora kategorin omtalade människor är vanliga personer i offerrollen. De förekommer till exempel i artiklar som handlar om folkgrupper som är på flykt

eller som är offer för av någon typ av konflikt. Anledningen till att tidningarna saknar citat är dels för att det sällsynt att ha citat i notiser, och dels för att reportern inte varit närvarande i landet där nyheten har skett. De flesta utrikeskorrespondenter som har förekommit i undersökningen utgår från Sydafrika och täcker därifrån stora delar av kontinenten.

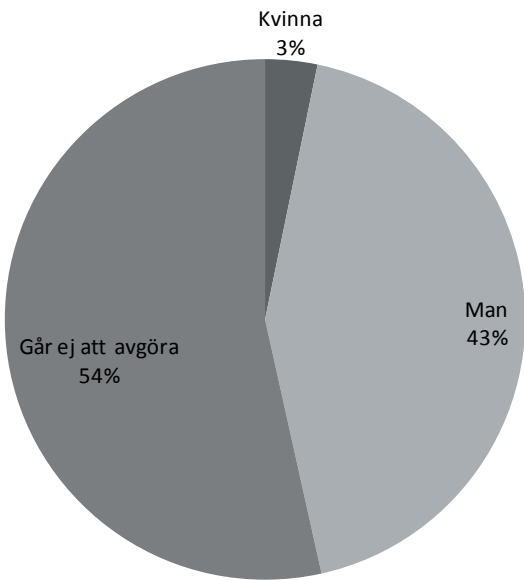
I den mån lokalbefolkningen har ett citat i artiklarna har vi valt att kalla det för agerande. Även i denna kategori så hamnar politiker och elitpersoner högst upp.

N = 402

Väldigt få Afrikaner får komma till tals, istället blir det omtalade.

Istället omtalas de så här

Få kvinnor hörs i pressen

Ytterst få kvinnor får agera eller ens bli omtalade i de undersökta artiklarna. I flera fall har vi klassat kön i artiklarna som svårt att avgöra. Dessa artiklar kan till exempel handla om stora folkgrupper eller flera personer, alltså ingen specifik huvudperson.

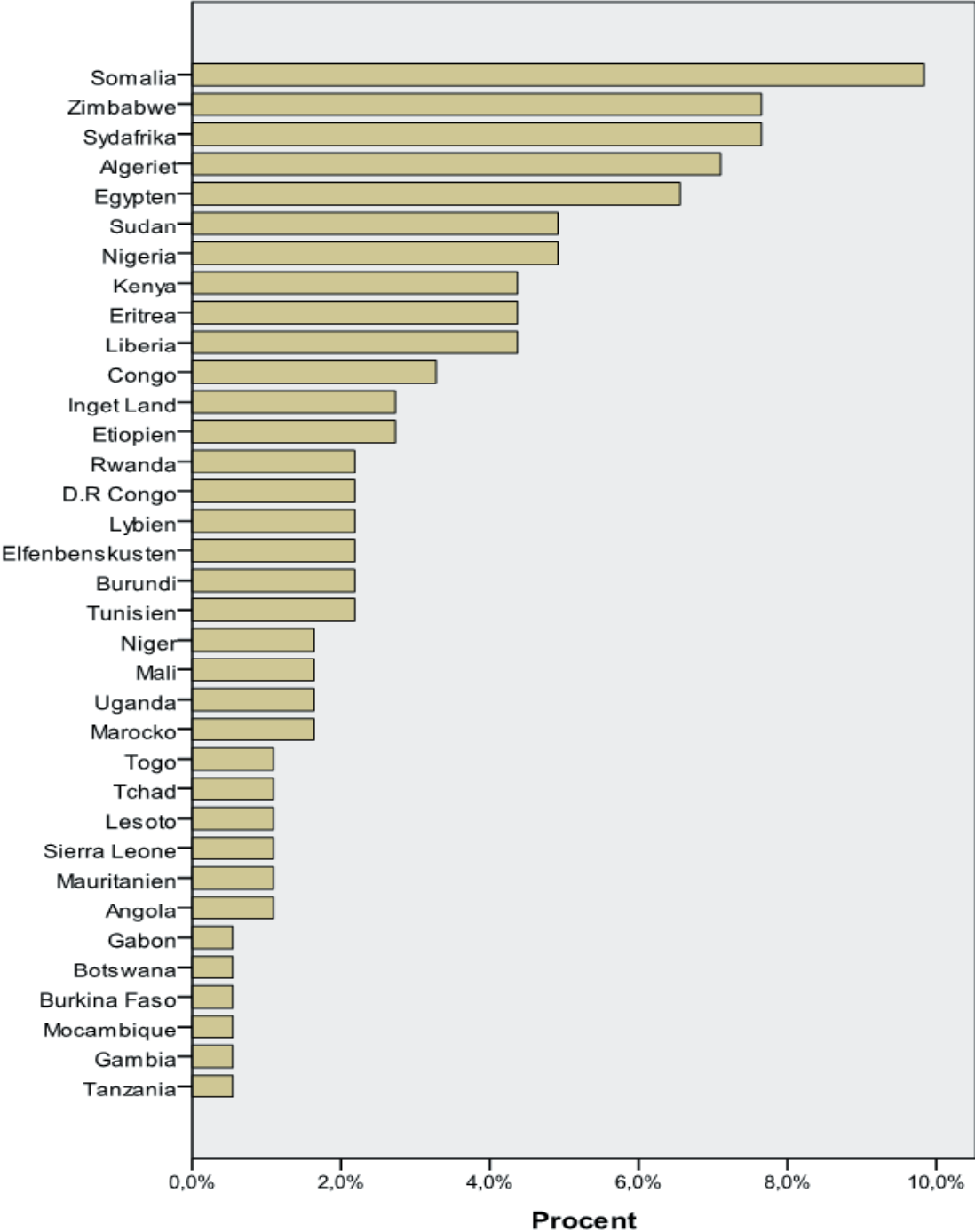

Foto: <http://africanphotos.gm>

Enskilda länders förekomst i pressen

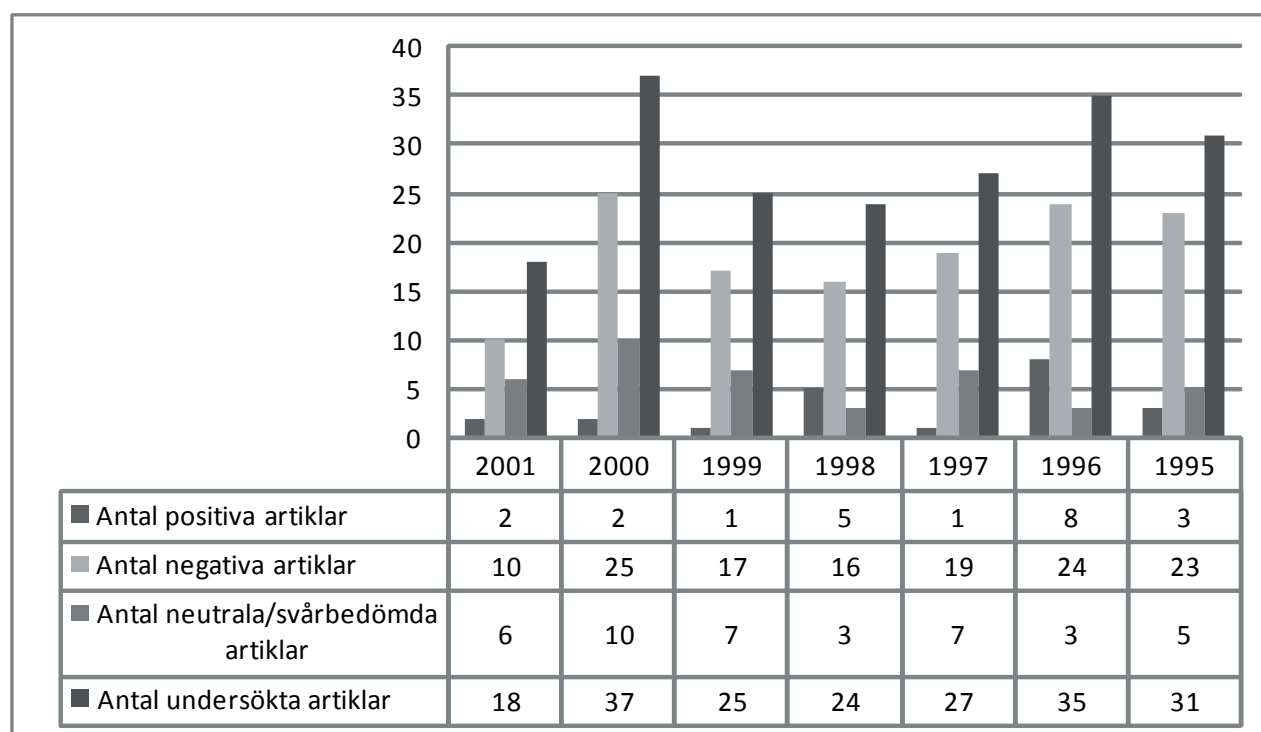
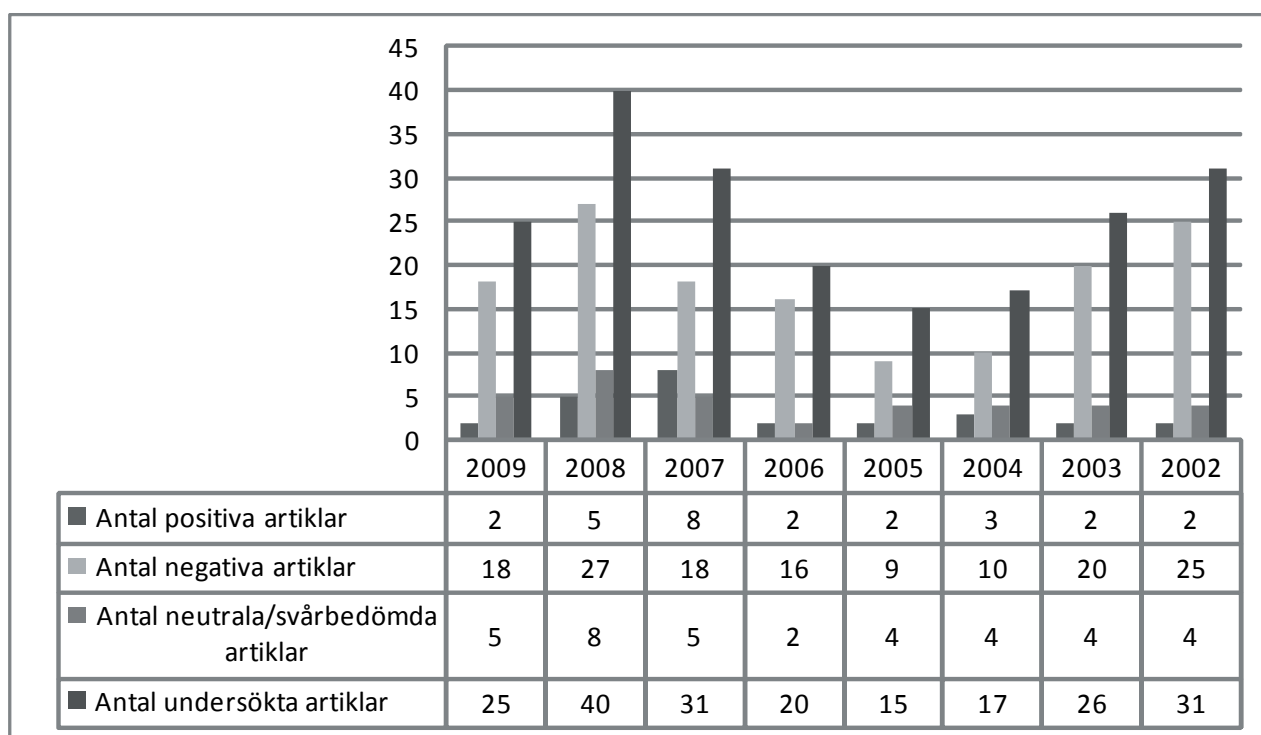
Vi har även tittat på hur mycket som rapporteras från varje enskilt land i Afrika. Här kan man se vilka länder det är som får uppmärksamhet i svensk press. Somalia ligger högst upp och detta beror på mycket rapportering kring konflikter och andra negativa företeelser. Även Sydafrika hamnar långt upp, något som kan förklaras med den kulturella närheten landet har med Europa. Enligt nyhetsvärderingsteori är just kulturellt avstånd en

avgörande faktor om en nyhet ska få utrymme. Sydafrika som exempel styrker denna teori. I tabellen nedan kan du se hur mycket utrymme varje land fått sammanlagt i de undersökta tidningarna. Till exempel har åtta procent av alla undersökta artiklar handlat om Zimbabwe. Värt att uppmärksamma är att 13 länder inte förekom i materialet överhuvudtaget.

N = 402

Tidsöversikt för Afrikarapporteringen

N = 402

Den negativa nyheten

De undersökta nyheterna är övervägande negativa. Sju av tio närmare bestämt. Det handlar främst om konflikter, korruption och terrorism. Endast en av tio av nyheterna är positiva och resterande 20 procent berör ämnen som är svåra att bedöma som annat än neutrala.

De flesta av oss har en uppfattning om platser även om vi aldrig varit där. Detta gäller inte bara Afrika utan hela världen - från Boden till Bangkok. Här spelar nyhetsrapporteringen en nyckelroll. Vi kan dagligen läsa om den senaste utvecklingen i Mellanöstern eller att vår kommun planerar att anlägga 250 nya parkeringsplatser. Den information vi får genom våra nyheter hjälper oss att skapa en bild av omvärlden. Man skulle till och med kunna gå så långt som att säga att våra nyheter är avgörande för denna bild.

För vår undersökning blir detta intressant då 70 procent av de analyserade nyheterna från den afrikanska kontinenten visat sig vara negativa. Dessa nyheter har delats in i flertalet kategorier. 22 stycken för att vara exakt. Kategorierna har omfattat alltifrån konflikter till turism och droger. Konflikterna har visat sig vara i fokus för nyhetsrapporteringen, ungefär en tredjedel av de negativa nyheterna har handlat om konflikter av olika slag. På tio respektive elva procent av de negativa nyheterna finner vi brott/straff och terrorism. Vad det gäller de positiva nyheterna dominerar inrikespolitik och valkampanjer som står för 20 respektive 25 procent. De resterande 55 procenten är relativt jämt fördelade mellan de andra kategorierna.

Tidigare forskning har visat att medias rapportering har konsekvenser för hur nyhetskonsumenten uppfattar ett visst ämne. Forskare har använt sig av teorierna agenda setting och priming för att peka på att media inte bara berättar för oss vilka ämnen vi ska tänka på utan även *hur* vi ska tänka om dem (Willnat, 1997). Detta i sig har konsekvenser för både uppfattningar och handlingar. Det finns flera exempel från USA där valresultat har kunnat kopplas till medias framställning av olika kandidater. Ett annat mer konkret exempel är där Pennsylvanias universitet upplevde snabbt fallande ansökningar efter det att det rapporterats om våld och kriminalitet på campus. Detta kan ses som en självklarhet men visar ändå på vilken makt media har och hur den kan påverka människors uppfattningar. Och detta är inget nytt. I linje med detta är det då inte helt osannlikt att den negativa rapportering från Afrika resulterar i en bild av Afrika som en plats där nästan bara negativa händelser utspelar sig.

Viktigt att ha åtanke är att vi inte inte menar att det är en nidsbild som förmedlas av Afrika. Vårt syfte är inte att sätta åt svensk press. Snarare teoretisera kring huruvida den information som når oss ligger till grund för våra uppfattningar om den afrikanska kontinenten. Att vi vid köksbordet inte pratar om byn i Kenya där ett självförsörjande jordbruk haft stora framgångar utan snarare om väpnade konflikter i Kongo och ställer oss frågan: Varför gör dessa människor så mot varandra? Och som vi pekat på tidigare finns det forskning som stödjer den tes att så skulle vara fallet. Peter Andersén, utrikeschef på Göteborgs Posten, sa i en intervju att den bild de förmedlar kring Afrika till mångt och mycket är korrekt. Han förklarade att det som är relevant för utrikesnyheterna är händelser som avviker från normen och i Afrikas fall i handlade det oftast negativa händelser. När så är fallet är det intressant att ställa sig frågan: Kommer människor att förvänta sig något annat när det gäller Afrika i framtiden?

Viktor Mattsson

”Nyhetsvärdering är ingen vetenskaplig verksamhet”

Lars Boström tar emot vid entrén och visar runt i jakten på en lämplig intervjuplats där vi kan prata ostört. Det blir en liten ljudisolerad telefonhytt som ligger i en rad av likadana längs med kontorets kant. Lars Boström är före detta utrikeschef men numera jobbar han i resurspoolen på DN. Vi ville fråga honom om nyhetsvärdering och Afrikabevakningen, något som han borde kunna med åtta år på jobbet som utrikeschef.

På DN:s redaktion i Stockholm går fredagslunken. Det är inte många journalister som sitter i det öppna kontorslandskap med vad som känns som hundratals skrivbord som står tomma. Man har precis bantat personalstyrkan från 500 till knappt 400, däribland utrikeskorrespondenten i Sydafrika, som är svensk press enda representant på kontinenten.

Kan du beskriva hur utrikesredaktionen arbetar?

– Det är ett sammelsurium av olika anställningsförhållanden från fasta korrespondenter, fasta anställda och utskickade till frilans och så vidare. Bakom kulisserna så ser det alltså lite olika ut. Det är daglig kontakt från båda hållen, de har idéer och vi har idéer men ofta så är det en ganska brutal nyhetsvärdering för att det är ganska begränsat utrymme i papperstidningen. Mycket får väljas bort och många bra idéer hamnar i papperskorgen.

Är det för lite utrymme?

– Vi har tyckt att det har varit för lite men det har blivit lite bättre.

Hur värderar ni utrikesnyheter?

– Det där är svårt att svara på, nyhetsvärdering är ingen vetenskaplig verksamhet. Det är väldigt styrt av traditioner och

magkänsla och vad som händer under nyhetsdygnet i övrigt. Vi brukar säga så här, en nyhet har inget mätbart värde annat än i relation till andra nyheter. Det som ena dagen slås ut och blir en enspaltare därför att det händer så oerhört mycket intressant skulle om det hänt en annan dag kanske skulle blivit en toppgrej. Vi lever också i en västerländsk nyhetsindustri där sakers nyhetsvärde inte bara ofta utan alltid sjunker med kulturellt och geografiskt avstånd. En färjekatastrof i svenska eller skandinaviska vatten är en jättegrej men om det händer i Filipinerna är den ganska liten även om det kanske ofta är fler offer inblandade.

Hur ser du på förändringen efter internet och med globaliseringen?

– Det som har förändrat vårt jobb som redaktörer och även reportrarnas ute på fältet är att man kan läsa israeliska tidningar eller Washington Post och New York Times i Sverige på morgonen. Förr i tiden, före internet när USA vaknade framåt tvåtiden så kunde vår korrespondent ringa från Washington och säga att vi har en jättebra grej i New York Times som vi måste göra en grej på. Idag så har vi läst New York Times och Washington Post på internet redan innan vår korrespondent vaknar. Det har förändrat journalistiken och ställer andra krav på närvaro och att man måste göra andra saker som man inte kan göra med hjälp av andra medier. Man måste ut mer på fältet, ut mer på gator och torg och träffa folk och göra reportage.

Om du skulle säga något som kan vara typiskt för en nyhet från Afrika?

– Problemet med Afrika är att medierna, ursäkt det är inte meningen att skämta, målar en väldigt mörk bild av Afrika. Vad kommer över tröskeln när det gäller Afrika? Jo det är krig, farsoter, sjukdomar och elände. Inte så mycket positivt. Nu har vi fotbolls-VM som gör att det kommer att bli en annan bild och vi hade en annan Afrikabild under Nelson Mandela under frihets- och demokratiseringsprocessen i Sydafrika. Så det finns undantag men väldigt mycket är elände och det är vi väldigt medvetna om. Det kan vara väldigt svårt för vardagsnyheter att platsa när de kommer från Afrika. Samtidigt som man ska komma ihåg att Afrika inte är den kontinent som vi är mest intresserade av.

Massaker i Liberia

■ Minst 62 människor, de flesta av dem kvinnor och barn, har huggits ihjäl med djungelknivar i byn Yosi i södra Liberia, meddelade FN:s barnfond Unicef på tisdagen i Genève. FN-källor i landets huvudstad Monrovia sade att massakern bara är ett av en rad massmord som håller

Enligt talesmannen i Genève hade överlevande och vårdpersonal i Yosi berättat om massakern den 9 april. Sårade fördes till hamnstaden Buchanan eller flögs med helikopter till Monrovia.

Yosi ligger fem mil sydöst om Monrovia i ett område kontrollerat av milisgruppen NPFL, ledd av Charles Taylor. Men det var inte känt vem som låg bakom massakern, sade Uniceftalesmannen.

(TT-AFP, Monrovia, Genève)

Notis i DN onsdagen den 19 april 1995

Intervjun med Lars Boström fortsätter på nästa sida

Fortsättning från förra sidan.

Vad tror du att det beror på att det blivit väldigt mycket negativa nyheter från Afrika?

– Dels har det varit väldigt mycket negativt. Man har haft stora krig och man har farsoter, aidsproblematiken, hungersnöd i östra Afrika regelbundet återkommande och så vidare. Det är mycket som passar in i så att säga nyhetsvärderingens dramaturgi. En nyhet är ofta något som utskiljer sig från det normala och det är det som gör det till en nyhet.

Elva döda i nya gatukravaller i Togo

TOGO. För andra dagen i rad drabbade på onsdagen uppretade oppositionsanshänare samman med kravallpolis i det västafrikanska landet Togo. Kravallerna, som krävt elva människoliv, beror på missnöje med att regeringspartiets kandidat Faure Gnassingbé förklarats som segrare i söndagens presidentval. På onsdagen utropade sig oppositionens kandidat Emmanuel Akitani-Bob till president och manade sina anhängare att göra motstånd. "Togoleser. Det är er president som talar till er. Vi har inte förlorat det här presidentvalet. Vi måste kämpa med våra liv som insats om det behövs för att tvinga en person som anser sig ha gudomlig makt över vårt folk att lyssna på sitt förnuft, sade han. TT-AFP, LOMÉ

Notis i DN 28 april 2005

landet så kommer det ändå att bli svårt att förstå. Ser du en förändring på det planet mot ännu djupare analyser?

– Ja det gör jag, när det gäller DN:s del så är mycket vår utrikeskorrespondent i Sydafrika, Anna Koblancks förtjänst. Hon har varit där nere i fem, sex år och är inte en journalist som sitter på något kontor utan är mycket rörlig och har varit runt i de flesta länderna.

Om vi tittar på den stora nyhetsmattan så är det mesta från Afrika notiser och där är det väldigt sällan någon som får komma till tals överhuvudtaget. Något statsöverhuvud någon gång då och då kanske.

– När vi pratar om notismaterial som ofta kommer från nyhetsbyråerna så är det oftast ett ovanifrånperspektiv.

Det verkar som ett väldigt traditionellt synsätt, nuförtiden glider väl pressens roll lite mer åt det analyserande hållet. Tror du att man kommer att se en förändring i nyhetsflödet?

– Ja, det tror jag att vi redan kan se. Man försöker analysera och förklara och ge bakgrund men det blir fortfarande till krigen och aidsepidemierna väldigt mycket.

Men blir det inte ändå en förenkling om man aldrig får reda på hur det är att leva i ett land, om man bara får bakgrunden till en konflikt och inte förstår människorna i det

Vad tror du om konsekvenserna av det?

– Jag vet inte så mycket om konsekvenserna men syftet som jag ser det med Afrikabevakningen eller en utrikesbevakning över huvud taget är att göra världen lite mindre farlig eller mer begriplig i folks ögon. Det kan vi egentligen bara göra genom att ha en egen korrespondent. Om man blir helt beroende av nyhetsbyråmaterial så är risken större att man får ett elitperspektiv eller ett ovanifrånperspektiv på saker och ting.

Men hur ser du på ansvarsfrågan för pressen och DN för de negativa konsekvenserna av Afrikarapporteringen?

– Det är problemet med media överhuvudtaget, att man ger en bild av någonting och ibland är den fel. Det händer också på lokalnivå, folk säger ofta att när de läser om något i tidningen som de själva känner till så är det fel bild i tidningen. Jag tror att man måste berätta om det som är en verklighet i Afrika. Det är en kontinent med enorma problem men man måste kanske också berätta om ett annat Afrika där det självklart finns människor som lever sina liv på ett bra sätt. Allt är inte negativt och vi ser positiva tendenser i många länder.

Har du känt någon förändring de senaste åren?

– Ja det är det som kommer av just den här diskussionen. Att vi pratar om att vi ska ge en alternativ bild av det här eländiga Afrika som det rapporteras om. Jag vet inte om det har slagit igenom egentligen och jag vet inte hur man ska mäta det heller, men det är ändå en diskussion som vi för då och då med ojämna mellanrum, säger Lars Boström.

Arvid Hedström

Lars Boström har arbetat åtta år som utrikeschef DN

Foto: Viktor Mattson

Göteborgs-Posten visar verkligheten

Peter Andersén, utrikeschef på GP

Foto: Viktor Mattsson

De flesta nyheter från Afrika som publiceras i svensk press är i form av en kort notis som beskriver en konfliktfylld och negativ händelse. Att Afrika präglas av flera konflikter råder det knappast några tvivel om, men den negativa rapporteringen följer också en underförstådd branschlogik.

Peter Andersén är utrikeschef på GP och därmed en av de som har sista ordet när det gäller vad som publiceras på utrikkessidorna. En del av hans arbetsuppgifter består av att värdera den mängd utrikesnyheter som når redaktionen, och sedan försöka bedöma vad som är intressant för GP:s läsare.

– Huvudsakligen tittar jag på vad som är nytt och vad som är gammalt, jag söker efter ett nytt skeende som gör att man reagerar, säger han.

Vår undersökning visar att över 75 procent av nyheterna från Afrika som GP har publicerat de senaste femton åren har varit negativa. Peter Andersén förklarar att en

negativ nyhet väger tyngre än vad en positiv nyhet gör, men samtidigt att det inte är något specifikt för Afrika. – Det stämmer att media har en tendens att titta på negativa och dramatiska nyheter. En ekonomisk uppgång är ju mindre dramatisk jämfört med vad en revolution är. Ibland anklagas media för att bara vara bärare av dåliga nyheter, och det ligger något i det, säger han. – Men man måste ha en grundläggande förståelse för hur vi arbetar. Vi skriver ju inte om att brevbäraren bär ut brev alla dagar i veckan, utan när brevbäraren inte bär ut sina brev. Det är förändringarna på världsscenen man lägger fokus på, och när det gäller Afrika så är det negativa nyheter som dominerar.

Intervjun med Peter Andersén fortsätter på nästa

Fortsättning från förra sidan.

Negativa nyheter ger bra berättelser och dramatiska bilder, något som förhoppningsvis kan väcka intresse hos läsaren. Sådana föreställningar är inget nytt påfund, utan har länge dominerat nyhetsvärderingsteorier enligt forskarvärlden. Nyheter rangordnas efter olika kriterier, exempelvis sensationellitet eller förekomst av kända personer. Negativa nyheter hamnar högt upp på skalan. Peter Andersén säger att han ofta får frågan om varför det bara skrivs negativa nyheter om Afrika, och om medias ansvar för hur kontinenten framställs. – Absolut har vi ett ansvar. Men GP:s utrikesredaktion är helt och hållet konsekvensneutrala i frågan om vem som gynnas eller missgynnas av en nyhet. Är våra reportrar säkra på sina källor och nyheten är journalistiskt motiverad så publicerar vi. Tyvärr har bilden av Afrika blivit negativ efter som verkligheten och utvecklingen har varit negativ. Men det viktiga är att vi har på fötterna för vad vi skriver och ger en rättvis bild, säger han.

Många av Afrikas konflikter består av etniska motsättningar som bottnar i gamla oförätter, så gamla att många av dem som strider idag knappt kan ha upplevt konflikternas begynnelse. Godtyckliga gränsdragningar har inneburit att olika folkgrupper blivit tvungna att enas under gemensam flagg. Ändå publiceras en övervägande del av nyheterna från Afrika i notisform, korta och beskrivande utdrag av en enstaka våldsamt händelse

som saknar historisk anknytning eller problematisering. – Notiser svarar bara på

när, var och hur och kan tyvärr inte ge hela bakgrundsförloppet. Vi publicerar inte böcker och ju längre ifrån Sverige som en händelse utspelar sig, desto mer övergripande måste informationen vara för att det ska bli intressant. Men det finns en gräns för hur kort man skriva. Ibland ser man notiser som är för rapsodiska och närmast obegripliga, säger han.

Peter Andersén tror att sådana notiser kan frustrera läsarna men tror samtidigt inte att det påverkar deras bild av Afrika i någon större utsträckning. – Snarare tror jag att det väcker ett intresse när tidningarna uppmärksammar något som händer.

Notis i GP 23 januari 2004

Anledningen till pressens svårighet att följa upp och fördjupa sig i fler utrikesnyheter stavas ekonomi. I stort sett varenda tidning, världen över, har tvingats dra åt svångremmen. Internet har gjort nyhetsförmedlingen blixtsnabb och konkurrensen i branschen är mördande. – Hela pressen sparar just nu. Men det är inte bara en ekonomisk fråga utan det handlar också utrymme i tidningen och om personalresurser. Det tar lång tid förbereda och läsa in sig på ett ämne, och det krävs för att genomföra ett omfattande reportage. Men om det fanns mer resurser så skulle jag absolut vilja se fler längre reportage.

Peter Pierrou

Ursäkta mig, vad tycker du?

Kristina Andersson, 60 plus, förtidspensionär

Vad är det första du tänker på om jag säger Afrika?

– Att de inte har mat, 3:e världen, svält och krig, dåligt fördelande av resurserna och kristna missionärer tänker jag på.

Hur upplever du nyheter i svensk press som handlar om Afrika?

– Det är så mycket som kommer därförån, så ibland stänger man av mentalt. Däremot kan jag säga att jag såg ett de-

monstrationståg igår från Eritrea som gjorde mig glad, det handlade om frihet. Förföljelse står det annars mycket om.

Tror du att medias bild av Afrika stämmer?

– Jag har inte fått så mycket av min kunskap om Afrika från tidningar utan genom kyrkan efter som jag är troende. Annars är jag väldigt intresserad av Israel-Palestina konflikten, och den upplever jag som mycket färgad i svensk media, egentligen tycker jag att båda två är lika goda kålsupare. Och jag kan tänka mig att rapporteringen från Afrika också är färgad på ett liknande sätt.

Ett försök att se bortom stereotyperna

På landets tidningsredaktioner pågår ständiga diskussioner om hur man ska bredda nyhetsmaterialet och vad som ska publiceras. Karen Söderberg är utlandsredaktör på Sydsvenskan sedan 2008, och hon arbetar konstant för att fler kvinnor och människor från olika sociala skikt ska få komma till tals på Sydsvenskans utrikessidor.

Diskussionerna om vad som ska publiceras och i vilket ljus en situation framställs når aldrig nyhetsläsarna, men för Karen Söderberg är det en del av hennes vardagliga arbete. Med stor medvetenhet väljs varje bild, nyhet och intervjuperson ut. – Vi anstränger oss väldigt mycket för att visa att världen är mer än politik, val och män. Så egentligen alla större reportage vi köper över huvud taget, med väldigt få undantag, handlar om kvinnor. I våra försök att skildra världen så ingår också att skildra framsteg, sådant som förbättrar levnadsförhållanden för kvinnor, säger hon.

Samtidigt säger Karen Söderberg, att trots att Sydsvenskan har relativt mycket resurser, så är de precis som alla andra tidningar idag i någon mån beroende av ett allmänt nyhetsflöde för att täcka ett så brett område som möjligt. För att kunna ha ett omfattande nyhetsanspråk fungerar nyhetsbyråerna och andra internationella nyhetskanaler som ett komplement till tidningens egna reportage. – I notiserna är det sällan någon kommer till tals, och i TT-materialet är det ytterst sällan någon kvinna kommer till tals. Här på redaktionen så räknar vi hela tiden, varje dag och varje vecka, hur många män kontra hur många kvinnor vi har på bild i tidningen, i vilken mån de får säga något och i vilken roll de får komma till tals. Av det material som vi får från nyhetsbyråerna så handlar det till 90-95 procent om män, politik, krig och val. Alla pengar vi har använder vi i stort sett för att utvidga begreppet för vad som hamnar på en nyhetssida.

Karen Söderberg upplever att tidningarnas nyhetsvärdering har förändrats under de senaste femton åren och att det finns en större medvetenhet idag. – Jag tror att det är stor skillnad på vad som över huvud taget behandlas på utlandssidorna idag. Numera är det en mycket större del av dagligt liv, kvinnor och barn än vad det har funnits om man har ett perspektiv på femton år. Förr var det många fler nyheter om val, politik och krig.

Men trots ansatsen att bredda rapporteringen och låta fler människor komma till tals, så visar vår undersökning starka tendenser till att vinkel och gestaltning av nyheterna från Afrika är negativ, oavsett om det är en notis eller ett större egenproducerat reportage. Det är ingen hemlighet att nyheter av upprörande karaktär har lättare att hamna på nyhetsplats efter som de anses engagera och beröra läsaren. En negativ nyhet väger helt enkelt medialt tyngre än vad en positiv nyhet gör, i alla fall om man tittar till medieforskning kring nyhetsvärdering. Karen Söderberg säger att man på Sydsvenskan inte resonerar så och håller inte med om påståendet. – Det är väl klart att en negativ nyhet i sig inte väger tyngre än vad en positiv nyhet gör. Bland de saker vi bemödar oss med är att skriva om goda förändringar, och vi skriver om många uppiggande nyheter som jag tror att läsarna uppskattar. Det vi tillför är inte krig och konflikter, utan det är vardagsliv, kvinnor och barn. Det är det vi köper in, och det är det som våra korrespondenter och kontakter gör åt oss.

Peter Pierrou

Ursäkta mig, vad tycker du?

Jan Nylin, 67, pensionär

Vad är det första du tänker på om jag säger Afrika?

– Att det ligger långt bort, att det är varmt och att det är lite annorlunda folk. Och att

det ska vara fotbolls-VM där i sommar.
Hur upplever du att nyhetsrapporteringen från Afrika är?

– Den är väl inte så stor. Personligen tycker jag att man får mer från TV och radio än vad man får från tidningarna.

Tror du att det du hör eller läser om Afrika är hela sanningen?

– Det vet man ju inte riktigt efter som medier vinklar på sitt sätt, men jag tror inte att det är hela sanningen.

Mia Ljevak, 37, mammaledig

Vad är det första du tänker på om jag säger Afrika?

– Aids. Jag såg ett program om det igår på TV.

Hur upplever du att nyheter i tidningen om Afrika är, vad handlar det om osv.?

– Det är många negativa nyheter därifrån tycker jag. Det är mycket om krig, sjukdom och oroligheter. Det verkar vara ganska jobbigt därnere. Men sen när man pratar med vänner som har varit där på semester så får man en annan bild. Att det finns mycket positivt också.

Sanningen om Afrika fanns bland schackspelande gubbar

De senaste veckorna har jag levt på ett av Göteborgs bibliotek och studerat några av Sveriges största tidningar. Mikrofilm efter mikrofilm med tidningar mellan 1995 och 2009 har jag tittat på. Efter den upplevelsen kan jag konstatera att 1) gamla gubbar älskar att spela schack på bibliotekets datorer samtidigt som de smyger med ett par öl i en kasse 2) nyheterna från Afrika är i det närmaste bisarra och 3) de rapporteras nästan uteslutande i notisform.

Den största delen av nyheterna från Afrika har inte tidningarna jobbat fram själva, utan istället kommer materialet från nyhetsbyråer så som TT, AFP eller Reuters osv. Jag tvivlar inte på att nyhetsbyråerna har mycket kompetenta journalister, som gör ett bra jobb och försöker ge en objektiv bild av situationen i Afrikas länder. Det stora problemet är att notisformen som nyhetsförmedling tyvärr inte räcker till för att ge en rättvis bild av en komplicerad situation. Tidigare har jag inte tänkt på det i samma utsträckning, det blir inte lika tydligt när man får en liten dos av Afrika i morgontidningen varje dag. Annat är det när man läser 15 års rapportering i koncentrerad form. "Minst 62 människor, de flesta av dem kvinnor barn, har huggits ihjäl med jungelknivar ...(...)... det är inte känt vem som låg bakom massakern" kunde man exempelvis läsa i Dagens Nyheter den 19:e april 1995. Jag får en snabb inblick i någons grymma livsöde som slutar med ond bråd död, men vad hände sedan? Allt blir så lösryckt, aldrig någon uppföljning, utan istället blir det en ensidig bild som målas upp framför mig för att sedan aldrig komma igen. Vilka var människorna som dog?

Nyheters form finns det mycket forskning på. Kent Asp är en svensk medieforskare som har skrivit om de berättartekniker som används för att fånga publiken och hålla kvar intresset hos läsaren. Sådana berättartekniker kan bl.a vara att en nyhet förenklas för att inte innehålla för många argument och nyanseringar. Eller så kan nyheten intensifieras efter som ett våldsamt utbrott ofta kan vara spännande och ge möjlighet till ett levande berättande. Att nyheter dessutom presenteras på ett sätt som vi känner igen, genom att vi har tagit del av liknande nyheter tidigare eller att det framställs på ett välbekant sätt gör att intresset ökar. Den Norska professorn Johan Galtung går steget längre och menar att dagens journalistik till och med försvårar fredliga konfliktlösningar efter som den ofta förmedlar en förenklad retorik som krigets parter vill föra ut.

Men det är ju mycket krig i Afrika tänker du kanske nu. Och det stämmer. Afrika är en kontinent som är, och har varit otroligt krigshärjad. Men faran med en endimensionell och schablonartad nyhetsrapportering, där orsakssamband och förklaringar saknas, är att den största funktionen en sådan rapportering får är bara att bekräfta vår egen förträfflighet. Att vi minsann inte är sådana, vi är rationella, tar logiska beslut och vi bedriver inga krig. Afrika blir en upp-och-ner vänd värld, där andra regler och tankesätt gäller. Men människor är inte olika, vi är likadana, och jag tror att kontinenten Afrika är trött på att vara världens Svarte Petter.

Peter Pierrou

Landsortspressen väljer TT

Svenska landsortstidningar får sitt utrikesmaterial nästan uteslutande från TT och väljer sedan vad de vill publicera och på vilket sätt. TT:s egen prioritetslista ger dem en grund i nyhetsvärderingen och sedan får man alltså själv välja bland materialet. Det blir mycket notiser och små artiklar och där är de flesta av negativ karaktär. – Vi utgår från materialet som kommer på TT och stora nyheter är ofta negativa, sen kan det vara valframgångar och sådant som inte behöver vara negativa. Vi får som sagt inte med så mycket för det är dramatik som blir de stora nyheterna och det kan vara död, bomber och diverse, säger Anna Alexandersson, nyhetschef på Jönköpingsposten.

Många små redaktioner har problem nuförtiden och det stressas mycket runt om i landet. Redaktionerna ska få med allt som händer men med färre anställda än förr och för mindre pengar. De stora problemen med utrikesidorna menar Anna Alexandersson är plats och tidsbrist. – Man vill spegla verkligheten som den är, det vill alla journalister, förhoppningsvis. Men man gör alltid ett urval och tar med det som är spektakulärt positivt eller negativt, men det tenderar att bli negativt, säger Anna Alexandersson. Hennes kollega Rasmus Jeppsson, biträdande nattchef på Barometern tycker att utrikesnyheter får för lite utrymme och att det är synd men att det inte finns tid att göra mer. – Vi går väldigt mycket på TT:s prioritetslista, tyvärr. Det vore bra om vi hade tid att göra egna val. Det handlar ju om tid och det är på marginalen man gör några andra val än vad de gör, säger han.

Vår undersökning visar att i den mån Afrika får plats i landsortspressen är det huvudsakligen i notisform. På Jönköpingsposten är åttiotvå procent notiser och på Barometern är det sjuttio procent. Andelen eget material i tidningarna är sex respektive två procent i de två tidningarna, för lite för att det ska gå att säga något om den statistiken. Både Anna Alexandersson och Rasmus Jeppsson har ansvar för att välja ut vilka utrikeshändelser som blir nyheter i deras tidning men när det kommer till notiser från utlandet delegeras de valen till andra. – Det ligger nog hos den som gör utrikessidan och det finns någon slags slumpfaktor där beroende på

vem som gör utrikessidan, säger Rasmus Jeppsson. Anna Alexandersson känner att hon som nyhetschef inte ska sitta och peta i notiser så mycket utan litar till redigeraren. – Vi har alla tillgång till TT:s material under morgonen. Vi har bara en utrikessida och en inrikes och ibland har vi bara en gemensam. Angående Afrika när det gäller notiser, för det är det som kommer in när det inte är större grejer som gäller, är det mycket vår redigerare som gör den bedömningen vad som ska med eller inte, säger hon.

Båda nyhetsvärderarna hänvisar till att de bara tar med nyheter från TT och får finna sig i att nyheterna blir huvudsakligen negativa. Men båda önskar att det vore bättre och Rasmus Jeppsson säger sig se en trend med mer utrikesanalyser. – Vi har egen utrikeskrönikör som skriver nyanserat och bra, det är inte varje vecka men det är något, säger han. Anna Alexandersson säger att det är trångt på nyhetsplats men att det finns fler delar av tidningen som kan ge andra bilder av Afrika och andra platser som får mycket negativ press annars. – Om man vill dra det till det har vi har temasidor om mat och vin och vi har resesidor och där kan positiva bilder av hela världen komma in också. Det är inte en nyhetsrapportering men det är med i tidningen och visar andra bilder av Afrika som kontinent också som turistområde och på vissa håll med blomstrande vinproduktion och turism. Men på utrikessidan blir det ganska trångt och där tenderar det att bli negativt, säger hon.

Arvid Hedström

Redaktören med Afrika i bagaget

Ingrid Dahlbäck håller med om att Svensk press kan vara orättvis mot Afrika
Foto: Viktor Mattsson

Året är 1994 och Nelson Mandela är president. Hela världen jublar när solen äntligen skiner över Sydafrika efter 40 år av apartheid. Ingrid Dahlbäck är på plats och frilansar för tidningarnas telegrambyrå, TT, och olika tidningar.

Hon skriver om samhällsklimatet efter apartheid och kommer att stanna i Sydafrika i fem år. 1994 och den första tiden därefter minns hon med förtjusning.

– De första åren där var helt underbara. Det var Mandelas år, det lyckliga Sydafrika. Man var där och såg hur historien flög förbi, det var bara att sätta sig och skriver ner den, säger hon med ett leende på läpparna.

Detta är nu 16 år sedan och efter ytterligare en runda i Afrika 2003-2007 jobbar Ingrid Dahlbäck idag som utrikesredaktör på TT som i Sverige är den ledande leverantören av nyheter från den Afrikanska kontinenten. De förser våra större tidningar med mycket av deras utlandsmaterial och de mindre landsortstidningarna med nästan allt deras.

TT litar i sin tur mycket till andra nyhetsbyråer såsom AFP och Reuters. Detta är något som Ingrid Dahlbäck tycker är lite synd.

– Vi gödslar verkligen inte med varken egna korrespondenter eller medarbetare ute på plats längre – tyvärr, säger hon.

Faktum är att TT inte har någon egen korrespondent någonstans på den Afrikanska kontinenten. Detsamma gäller för i stort sett hela den svenska nyhetsbranschen. Endast Sveriges radio och DN har egna korrespondenter. Och nu har DN:s korrespondent precis sagt upp sig så inom kort kommer inte heller de att ha någon.

Då TT saknar egna korrespondenter är de inte bara beroende av nyhetsbyråer utan även av frilansjournalister. Det är så nyhetsrapporteringen från Afrika oftast fungerar. – Som exempel har vi när rasistledaren Terre Blanch mördades i Sydafrika nyligen. Då blev vi kontaktade av ett par frilansjournalister som var på plats. Så kom den artikeln till oss. Vi visste vad som försiggick och hade chansen och turen att testa ett par nya journalis-

ter, och det resulterade i en helt okej artikel, säger Ingrid Dahlbäck.

Hon förklarar att självklart skulle TT själva vilja vara på plats oftare. Men det är bara vid större händelser de bestämmer sig för att ge sig iväg, och det är tyvärr allt mer sällan.

– Exempelvis har vi Sudan nu, där pågår ett viktigt val och vi skulle vilja vara på plats. Men resurserna saknas.

Som den största leverantören av afrikanska nyheter i Sverige är det ingen underdrift att säga att TT är avgörande för den bild som målas upp av Afrika i media. Inte minst med tanke på att närmare 80 procent av nyheterna från kontinenten kommer från nyhetsbyråer och då övervägande TT. Ingrid Dahlbäck känner själv att den bild som ges av Afrika är delvis orättvis.

– Det kommer för mycket dåliga nyheter från Afrika. Men samtidigt vill jag säga att jag har bott i Afrika i sammanlagt nio och ett halvt år och varje år har det kommit nya journalister som minsann ska beskriva det goda Afrika. Och så har de åkt hem rätt knäckta.

Hon fortsätter:

– Den goda sidan finns ju naturligtvis också och ett exempel på det

är ju bevakningen av Sydafrika mellan 92 och 96 skulle jag vilja säga. Det var oerhört mycket positiva nyheter, det kantrade nästan över.

Ingrid Dahlbäck har själv bevittnat både bra och rent hemska saker i Afrika. Under tiden i Sydafrika blev hon ögonvittne till när den enorma AIDS-epidemin slog till som hårdast och skoningslöst skördade otaliga människoliv varje dag.

– Först mot slutet av 90-talet blev det riktigt klart för mig och jag tänkte herregud, vad är det som händer? Folk ligger ju och dör överallt! Detta är något som verkligen tynger min tid i Afrika. Men jag vill säga att Afrika är hur häftigt som helst och väldigt lustfyllt många gånger, säger Ingrid Dahlbäck.

”Varje år har det kommit nya journalister som minsann ska beskriva det goda Afrika. Och så har de åkt hem rätt knäckta.”

Hon förklarar att det finns flera sidor av Afrika. Visst finns det negativa, och det kan många gånger vara väldigt framträdande. Men man måste komma ihåg att det andra finns där också.

– Jag har en diplomatvän som brukar säga att han aldrig träffat lyckligare människor än i Afrika. Han har visserligen inte varit

överallt, men det förtjänar ju att komma fram det också.

Viktor Mattsson

TT:s huvudkontor på Katarinavägen i Stockholm.

Foto: Viktor Mattsson

Notisen dominerar Afrikarapporteringen

I de undersökta artiklarna är knappt 70 procent notiser. Det innebär att de nyheter som når oss från Afrika oftast är på 800 tecken eller mindre.

– Notiser kan vara väldigt effektiva. Om du är intresserad av exempelvis södra Afrika eller om du kommer ifrån något afrikanskt land och har en god referensram ger de mycket, säger Kent Asp, medieforskare på institutionen för journalistik, medier och kommunikation.

Vi har tittat på närmare 400 artiklar publicerade i sex av våra stora dagstidningar de senaste femton åren. Av dessa har 7 av 10 varit i det korta notisformatet. Ingrid Dahlbäck, utrikesredaktör på TT, pekar på notisens styrkor:

– Jag tror den är jätteeffektiv faktiskt, för människor har ju sällan tid. Det är ju metrotider vi lever i. Man ögnar och orienterar sig.

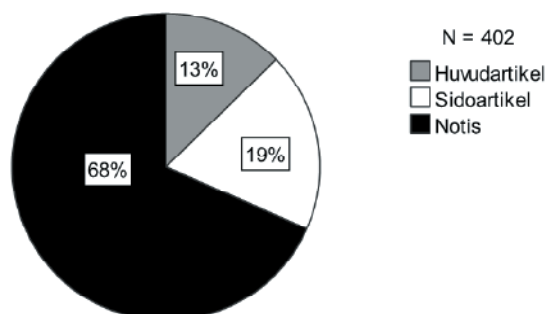
Det finns det vissa saker med notisen att vara vaksam på. För den utrikesintresserade läsaren kan notisen vara fullt tillräcklig för att orientera sig och skaffa en riktig bild. Kent Asp menar dock att för den som inte är insatt kan det bli svårt att få med hela bilden.

– I notisen får du inte med resonemang kring orsaker och konsekvens på samma sätt. Den blir mer rak, mer en vad som har hänt rapportering, säger han.

Denna text är ungefär dubbelt så lång som en vanlig notis. Fick du hela bilden?

Viktor Mattsson

Typ av artikel

Ursäkta mig, vad tycker du?

Said Roshan, 48, folkhögskolelärare

Vad är det första du tänker på om jag säger Afrika?

– Fattigdom i första hand. I andra hand så tänker jag på människans ursprung efter som

mänskligheten härstammar därifrån.

Hur upplever du nyheter som du läser i tidningen som handlar om Afrika?

– När det gäller dagstidningar så brukar det vara elände och problem, aids och sjukdomar, svält. Det är den bild jag får idag från dagstidningar i första hand.

Tror du att den bilden stämmer överens med verkligheten?

Inte riktigt, det är självklart. Det finns ju massa andra saker att upplysa om men dagstidningarna tar bara upp de här frågorna

Malin Stjärnhag, 20, för tillfället frivilligt sysselsatt

Vad är det första du tänker på om jag säger Afrika?

– Jag tänker att det är ganska mycket U-länder, hemskt nog.

Hur upplever du nyheter som du läser i tid-

ningen som handlar om Afrika?

– De känns alltid ganska vinklade efter som det bara är negativa saker man läser om. Fattigdom, torka och sådana saker.

Tror du att den bilden stämmer överens med verkligheten?

– Ja absolut, till stor del i alla fall. Sen är det väl så att medier vill tillgodose den synen som folk har av Afrika. Det finns säkert flera bra saker man kan hitta i Afrika också.

Livet från den andra sidan

Hauwa Mahdi, forskare på Göteborgs universitet, känner igen sig i resultatet av vår undersökning. Hon kritiserar mediers stereotypifiering av Afrika och att flera nyheter saknar nyanser eller citat från lokalbefolkningen. – Det är nästan som om reportern bara talar med sig själv i artikeln, säger hon.

Foto: www.globalstudies.gu.se

Hauwa Mahdi är en Afrikansk historiker som forskar kring genusfrågor i politik och religion. För drygt 20 år sedan kom hon till Sverige från hemlandet Nigeria där hon tagit sin examen och även grundat en kvinnoorganisation som kämpade mot Världsbankens inflytande över Nigerias ekonomiska beslut. Idag undervisar hon Afrikansk historia på Göteborgs Universitet, men hon har

fortfarande en nära kontakt med hemlandet. Dagligen läser hon Nigerianska tidningar och hon har upplevt hur den Afrikanska självbilden har förändrats. –Vid tiden för självständighet, runt 1960, så kände afrikanska intellektuella att det fanns ett behov av att skriva om Afrikas historia efter som de inte längre accepterade de rådande europeiska uppfattningarna, till exempel att Afrika saknade all form av civilisation eller historia innan kolonialmakterna gav oss det. Så genom den nya historieskrivningen så kom afrikanska journalister att skriva om Afrika på ett annorlunda sätt jämfört med västvärldens tidningar. Väst-medier har på många sätt fortsatt i sina gamla spår och förstärkt bilden av Afrika som en barbarisk kontinent med ett barnsligt och irrationellt folk som älskar musik och dans, säger hon.

När Hauwa Mahdi får ta del av vår undersökning så håller hon med om det mesta. Hon tror att resultatet bekräftar vad många afrikaner i Sverige och Europa upplever idag när de slår upp tidningen.

– Det vet vi utan någon undersökning, säger hon och skrattar uppgivet. Å andra sidan så tror jag att tidningar generellt sett tenderar att leta efter negativa nyheter, oavsett vilket ämne det handlar om. Dåliga nyheter är bra nyheter. Men det blir ett problem om läsare blir bombarderade med nästan enbart dåliga nyheter, efter som det skapar en mental föreställning hos läsaren att det bara sker negativa saker i Afrika. Om det skulle skrivas enbart negativa nyheter om Sverige i svenska tidningar så förstår människor här att det inte är hela bilden, men samma förfarande blir ett problem när man skriver om avlägsna platser, att det är så det är där, det finns inget annat. Bara misär, krig och död. Självklart händer dessa saker, ingen förnekar det, men som det är nu så dominerar den här föreställningen och då visas inte hela bilden, säger hon.

Hauwa Mahdi efterlyser en bättre balans mellan goda dåliga nyheter efter som hon tror att den här typen av nyhetsrapportering starkt påverkar uppfattningen som västerlänningar och Svenskar har av Afrika. Det är något som hon har märkt hos sina elever när hon undervisar i afrikansk historia. – Majoriteten av studenterna som väljer att läsa Afrikastudier har redan en åsikt om Afrika, och de vill göra något för kontinenten. Och trots att de aldrig säger det, så tror jag att de har en underliggande känsla av att Afrika har problem och behöver hjälp. Generellt sett ser jag detta som mycket positivt, men det är problematiskt att media har skapat den här uppfattningen. Den genomsnittlige svensken tänker förmodligen "vad håller de här människorna på med? Är det allt de kan, att kriga och döda? Saknar de medkänsla?" Jag skulle vilja påstå att det här en absolut motsats till hur vanliga afrikaner tänker och lever, säger hon.

Peter Pierrou

Kent värderar nyhetsvärderingar

Kent Asp, medieforskare på institutionen för journalistik, medier och kommunikation är expert på medier i allmänhet och nyhetsjournalistik i synnerhet. – En hypotes är att ju längre bort en händelse äger rum, ju längre det kulturella avståndet är, desto mer negativ måste nyheten vara för att nå oss, säger han.

Enligt nyhetsvärderingsteori har elitpersoner, kändisar, politiker och så vidare, lättare för att uppmärksammas i media. I sin klassiska studie från 1965 menade medieforskarna Galtung och Ruge att detta även gäller stater, alltså att vissa länder blir betydligt mer omskrivna än andra. Och för de länderna som inte befinner sig i fokus, såsom många av länderna på den Afrikanska kontinenten blir det naturligt att spektakulära, ofta negativa händelser, krävs för att få genomslag i mediebruset. Kent Asp förklarar:

– Vad vi vet är att för att det som förr kallades tredje världens uppmärksammas krävs det särskilt negativa nyheter. De har betydligt svårare att slå igenom i nyhetsflödet än länderna som är kulturellt närmre som exempelvis Storbritannien eller Tyskland, säger han.

Vad ger detta för bild av Afrika?

– Det ger ju en bild av att Afrika består av krig, elände, svält.

Det blir den bilden som blir förhärskande, säger Kent Asp.

En av slutsatserna i vår undersökning är att afrikaner sällan kommer till tals. Man skriver om dem istället för att tala med dem. Kent Asp menar att det kan finnas olika anledningar till detta.

– Vi vet ju att svenska journalister gärna vill ha pratminuter för det ger autenticitet, så det är inte så att man inte vill utan det är andra saker som gör att det blir så helt enkelt.

Han fortsätter:

– Det kan exempelvis bero på språk, som reporter kan man i Holland ta sig fram med engelska betydligt smidigare än vissa delar av Afrika. Det kan vara en av anledningarna, för jag tror inte att är avsiktligt att dessa människor inte får uttala sig, säger han.

Vad kan detta ha för konsekvenser?

– Det enkla svaret är att dessa människor inte kommer fram på samma sätt som exempelvis européer. Vi får inte det där direkta mötet

Kent Asp, professor och medieforskare på institutionen för journalistik, medier och kommunikation

Foto: Viktor Mattsson

med afrikanen som vi kan få med europén. Det mest intressanta är skillnaden mellan afrikansk och europeisk rapportering, om det nu finns en sådan, och det finns anledning att misstänka att det är så.

Som vi visat tidigare har rapporteringen från den afrikanska kontinenten varit ganska ensidig. De ämnen som förekommer mest är konflikter och politik. Negativa nyheter har varit dominerande och frågan är om detta är något som borde åtgärdas. Kent Asp tycker inte att man ska lägga vikten vid om nyheten är negativ eller positiv. Istället finns det andra saker att titta på. – Jag tycker inte att man ska säga att nu ska vi ha mer positivt. Man ska snarare börja på redaktionen med att fråga om vi gör en bra nyhetsvärdering. Och då kan det kanske vara

så att den är för inriktad på det ensidigt negativa, konfliktartade och på så vis missar viktiga andra aspekter, säger han.

Kent Asp menar att det kan vara så att man förbisett vissa aspekter som skulle kunna ge en fylligare bild av Afrika. Han säger att fler reportage kring vanliga människor skulle kunna bidra till den bilden. Avslutningsvis poängterar han att överlag är han nöjd med svensk press utrikesrapportering. – Man kan alltid önska att saker vore bättre, men givet de förutsättningar som finns så tycker jag som läsare att utrikesbevakningen är bra.

Viktor Mattsson

Ursäkta mig, vad tycker du?

Nils Andersson, 28, student

Vad är det första du tänker på om jag säger Afrika?

Att det är varmt.

Hur upplever du nyheter som du läser i tidningen som handlar om Afrika?

I ganska stor utsträckning fattigdom och krig, tyvärr.

Tror du att bilden som tidningarna förmedlar stämmer överens med verkligheten?

Nej, efter som Afrika är en stor kontinent så tror jag det spelar en stor roll vilken del av Afrika det handlar om. Det finns ju många regioner där det faktiskt inte är krig.

Philomon Kanjiah-Bilenji, 27, student från Kamerun

Hur tror du att västerlänningar uppfattar Afrika?

Uppfattningen som många västerlänningar har är att Afrika inte är utvecklat. När jag kom hit för första gången så frågade folk mig hur är Afrika, har ni städer eller bor ni i djungeln. Jag tror att ett av problemen när västerländsk media ska visa något från Afrika så visar de bara krigszonerna. Det finns flera delar av Afrika där det inte är krig eller konflikt. Men

när man inte visar det så verkar människor tro att hela Afrika är en krigszon där det är farligt att vistas.

Så tycker du att bilden som medier förmedlar av Afrika stämmer överens med verkligheten?

Låt mig säga så här, ibland så tenderar de att sända ut gamla bilder. Jag har till exempel sett foton för ett par år sedan från Etiopien som föreställde svältande människor. Dessa foton har sedan använts igen fast situationen i Etiopien numera är helt annorlunda.

Vem skriver våra nyheter?

Hello Africa, tell me how you are doing. Det är väl det våra Afrikanyheter ska besvara, hur mår Afrika? Det här arbetet handlar om den svenska pressens bevakning av den afrikanska kontinenten men den handlar också om vem som bestämmer vad som blir nyheter och hur de tänker.

Efter ett tag så gick det upp för oss att den största delen av nyheterna från Afrika och även andra delar av världen som ligger långt borta kommer från nyhetsbyråer. Åttio procent närmare bestämt. Det är en stor massa och de allra flesta blir publicerade för oss i notisform. Men vem har skrivit dem? TT tänker kanske du. Men efter vår intervju med Ingrid Dahlbäck, utrikesredaktör på TT, blev det klart för oss att riktigt så enkelt är det inte. Även TT använder sig av nyhetsbyråer. De bygger de flesta av sina Afrikaartiklar på material från nyhetsgiganterna AFP och Reuters som även de är nyhetsbyråer. Var de har fått sitt material ifrån är för oss oklart. En konspirationsteoretiker skulle kanske gå så långt som att säga att detta

börjar likna viskleken. Alla som gått i skolan minns hur man stod i en ring och en efter en viskade en mening åt höger. Till slut hade den gått laget runt och kommit ut förvanskad och som en humoristisk spillra av sitt forna jag. Förhoppningsvis är det inte såhär det fungerar. Och ärligt talat är det troligtvis inte så. Men det är värt att ägna en tanke. Den nordiska pressen är ganska unik i sitt oberoende. Neråt i Europa skiljer man inte lika tydligt på åsikter och nyheter, views och news. Vi tror inte att vi kommer att förändra någonting men om vi i alla fall kan göra någon uppmärksam och eftertänksam när de läser nyheter från Afrika är vi nöjda.

Arvid Hedström, Viktor Mattsson & Peter Pierrou

Foto: basykes on flickr

”Det är ett mörkt, konstigt och skrämmande ställe”

Efter att ha vältrat oss i svensk press rapportering från den Afrikanska kontinenten i sju veckor är det nu dags att försöka reda lite i tankarna kring ämnet. När vi började var frågorna många. 33 stycken för att vara exakt. Så många variabler hade vi på det papper vi utgick ifrån när vi läste de 400 artiklar dök upp i våra nedslag under åren 1995-2009. Vem har skrivit artikeln? Vem kommer till tals? Är det en notis? Är den bildsatt? Vi svarade på dem alla men långt ifrån alla hamnade i fokus i vårt resultat. Vissa siffror hamnade inte ens i periferin utan sopades av bordet samma dag som de fastställdes. Ett exempel på det är tidsomfånget. Det visade sig att rapporteringen varit ganska jämn under hela perioden. De resultat vi ansåg vara viktigast och som det gick att stå stabilast på var de vi istället lyfte fram. Favoritungen i skaran blev den negativa nyheten.

Den negativa nyheten har varit närvarande i stort sett alla artiklar vi skrivit. Detta blev ganska naturligt då det var den mest uppseendeväckande fakta vi kom fram till. Vår bild innan vi satte igång var att det var mestadels tråkiga och sorgliga nyheter som nådde oss från Afrika. Och så visade sig vara fallet. Vi fick våra siffror att backa upp våra teorier med. Samtidigt blir detta lite vemodigt då vi utifrån dessa teorier menar att dessa nyheter ligger till grund för gemene svensks uppfattning av Afrika som helhet.

En andra viktigt slutsats, mellanbarnet om man så vill, var att de flesta nyheterna varit korta notiser. Rappa små texter som ger oss ett snabbt händelseförlopp. Detta var något som vi tog fasta på därför att det var en viktig del av hur djup bild vi får om Afrika. Hjälper eller stjälper notisen en klar bild av Afrika?

Den sista stora biten vi valde att fokusera på var huruvida afrikanen och afrikanskan fick komma till tals. Nu visade det sig att när nyheterna handlade om saker som berör deras omgivning, för att inte säga liv, var de ofta tysta. Kent Asp, forskare på JMG, påpekade att det troligtvis inte handlade om utbredd stumhet hos lokalbefolkningen eller lathet från reportern utan andra omständigheter: tekniska, språkliga eller helt enkelt brist på egna medarbetare på plats.

Vi påpekade tidigt i magasinet att avsikten aldrig varit att sätta åt svensk press. Vi ville granska hur den afrikanska rapporteringen ser ut. Det har vi nu gjort. Om man då tänker sig att pressen fungerar som ett fönster till Afrika är det fönstret ganska tragiskt att titta ut genom. Det som sker därute är framförallt hemskheter. Det finns vissa undantag som exempelvis ekonomisk utveckling i norra Afrika eller biståndsarbete som ger resultat men oftast är det inte de nyheterna som når oss. Och det är knappast de nyheterna som främst präglar vår syn på Afrika. Snarare är det de tråkiga nyheterna som gör detta. Inte så märkligt egentligen men tanke på att det är de som får störst utrymme. Och när så är fallet, är det kanske som Ingrid Dahlbäck på TT svarade på frågan vilken bild av Afrika dessa nyheter förmedlar: – Att det är ett mörkt, konstigt och skrämmande ställe.

Arvid Hedström, Viktor Mattsson & Peter Pierrou

Arbetsrapport Hello Africa!

Arvid Hedström, Viktor Mattsson & Peter Pierrou

Handledare Jonas Ohlsson

- 1. Innehåll**
- 2. Abstract**
- 3. Frågeställningar**
- 4. Metod och urval**
- 5. Val av intervjupersoner**
- 6. Bortfall av underlag och andra svårigheter**
- 7. Arbetsfördelning**
- 8. Målgrupp**
- 9. Referenser/källor**
- 10. Bilaga**

2. Abstract

Hello Africa! (2010) By Arvid Hedström, Viktor Mattsson & Peter Pierrou
Program for Journalism studies, Third semester, Department of Journalism, Media and
Communication, University of Gothenburg

Purpose and questions

We wanted in our paper explore how Swedish press covers Africa and to find out the possible reasons why the coverage looks in a specific way. Also to find out how people in Africa are being portrayed and the possible consequences of the Swedish media's description of Africa.

Research

We have used the central research about attribute agenda setting to look at the consequences of the news being the way they are and the theories of news valuation of Galtung and Ruge when looking at what makes the news. Also we work with the principle of different gatekeepers which is people in position to decide what makes news.

Methods and findings

We have done a quantitative analyze during a time span of 15 years and looked at a number of variables. We chose different newspapers that can represent the Swedish press in as many forms as possible. The newspapers we selected are: Dagens Nyheter, Sydsvenskan, Göteborgsposten, Aftonbladet, Barometern and Jönköpingsposten.

The most important findings are that the majority of articles published are painting a negative picture of Africa and its peoples. Also it seems that it is only on rare occasions anyone from Africa or the nation or nations involved gets to make a statement. They are only described and rarely get to describe themselves. The third conclusion is that most of the material from Africa in Swedish press is in note form and that contributes to the simplified way the continent is described.

We have conducted a series of interviews with people in different positions to get to the bottom of how the Swedish foreign news editors and reporters work.

We have also conducted interviews with experts on Africa and media and have come to some conclusions. We already knew that what journalists write in newspapers help shape people's opinions about how the world is. If the majority of material about Africa in newspapers is negative then this causes people to think that Africa is a bad place. You could of course have the discussion whether Africa is a bad place or not. Some claim it is and that is a tougher nut to crack and not something we aim to answer. Our conclusions from the interviews are that even though most agree that there is a problem with negativity and an elitist perspective in Swedish foreign press this problem isn't easily solvable because this is how news are valued and written traditionally. There is however light on the horizon, the tendencies go towards a more analytic type of news with less hard facts and more background and analyzes. This light is darkened by the problems facing all media today. Less money and less time forces newspapers to cut staff and overwork the ones that get to stay. This means less opportunity to be analytic and less means show the more multi faceted image of a situation or country.

3. Frågeställningar

- Hur ser pressbevakningen och rapporteringen av Afrika ut?
- Hur framställs situationerna, aktörerna och människorna i Afrika?
- Vilka möjliga anledningar finns till att rapporteringen ser ut som den gör och vad kan möjliga konsekvenser av detta bli?

4. Metod och urval

Från början skulle vi titta på specifika afrikanska konflikter. Det visade sig vara för krångligt och dåligt att göra nedslag i nyhetsmaterialet och vi fick tänka om. Efter idékläckningen och diskussion med handledaren så blev det allt material från Afrika under 20 år istället och därmed lättare eftersom vi då bara behövde sälla i datumen och inget i materialet. Att det skulle bli mycket konflikter och våldsamheter ändå hade vi inga tvivel om men det kändes ändå intressant att se vad för något annat som skulle nå svenskarna i pressen.

Detta bestämde vi att vi skulle se på med en kvantitativ innehållsanalys med slumpmässigt valda nedslag under åren som vi undersökte. Vi kom fram till med hjälp av handledaren att 4 nedslag per år i sex tidningar skulle bli tillräckligt och det skulle visa sig vara mer än så. Datumen vi valde ut var:

15 januari 1995, 19 april 1995, 20 juli 1995, 15 oktober 1995, 16 januari 1996, 20 april 1996, 21 juli 1996, 16 oktober 1996, 17 januari 1997, 21 april 1997, 22 juli 1997, 17 oktober 1997, 18 januari 1998, 21 april 1998, 22 juli 1998, 18 oktober 1998, 19 januari 1999, 22 april 1999, 23 juli 1999, 19 oktober 1999, 20 januari 2000, 23 april 2000, 24 juli 2000, 20 oktober 2000, 21 januari 2001, 24 april 2001, 25 juli 2001, 21 oktober 2001, 22 januari 2002, 25 april 2002, 26 juli 2002, 22 oktober 2002, 23 januari 2003, 26 april 2003, 27 juli 2003, 23 oktober 2003, 24 januari 2004, 27 april 2004, 28 juli 2004, 24 oktober 2004, 25 januari 2005, 28 april 2005, 29 juli 2005, 25 oktober 2005, 26 januari 2006, 29 april 2006, 30 juli 2006, 26 oktober 2006, 27 januari 2007, 30 april 2007, 31 juli 2007, 27 oktober 2007, 28 januari 2008, 1 maj 2008, 1 augusti 2008, 28 oktober 2008, 29 januari 2009, 2 maj 2009, 2 augusti 2009, 29 oktober 2009.

Vi började helt enkelt på ett datum en månad i 2009 och tog sedan närliggande datum året innan och på så sett gått bakåt månad efter månad. På de datum som blivit en söndag då lokalpressen inte kommer ut så har vi hoppat till nästa i följd. Slumpmässigheten kan inte ifrågasättas. Det blev till slut 15 år och 402 artiklar.

Tidningsurvalet kom vi fram till efter diskussion med handledaren och vi valde tidningar som skulle kunna representera all sorts dagspress och även av nyfikenhet kvällspress från Sverige. Tidningarna blev:

DN – Stor dagstidning med utrikeskorrespondens och täckning över hela Sverige.

Sydsvenskan – Mellanstor tidning med utrikeskorrespondens och lokal prägel.

GP – Mer lokal tidning men ändå stor och i monopolsituation.

Aftonbladet – Kvällspressens representant.

Jönköpingsposten – Lokaltidning i traditionellt format utan nätupplaga.

Barometern – Stor lokaltidning med tunga anor och även med nätupplaga och intressant att jämföra med Jönköpingsposten för att de är nära geografiskt.

Man kan säkert diskutera detta urval och i efterhand skulle kvällspressen inte fått vara med. Deras låga ambitionsnivå och endast sporadiska utrikesintresse blev omöjligt att säga någonting bra om. Att

de andra tidningarna är representativa för svensk press tycker åtminstone vi men det kan säkert diskuteras.

Att leta rätt på vilka teorier och vilken bakgrundsforskning det var som var relevant var inga problem. Vi blev översållade med tips och böcker. Vi kunde inte läsa allt men bestämde oss för några intressanta som verkligen hjälpte oss värdera gestaltning och komma på rätt köl med terminologin. Efter att helt godtyckligt valt ut några datum så började arbetet med kodnyckel och kodning. En del av variablerna tog vi från Björn Danielsson och Jonas Ohlssons uppsats "Solhus och persiennmord" (A5. Gestaltning, se bilaga), men det flesta variabler myntade vi själva (Handling, kön, land osv.) Variablerna och definitionerna av aktörsanalysen tog vi från Karin Fogelbergs bok och mailkonversation med henne. Flera variabler tog vi också från "Utlandsbilden i landsortspressen" av Ulf Wallin.

Kodnyckeln blev till sist (se bilaga) fem A4 lång vilket också det var frustrerande. Vi hittade hela tiden något som inte passade in och behövde läggas till i nyckeln, och vi var därför tvungna att gå tillbaka och ändra gång på gång. Vi hade nog tjänat på att avgränsa oss men på det här sättet fick vi en mycket bred bild och kunde utesluta olika tänkbara vinklar allteftersom de sprack. Vi hade säkert kunnat bli effektivare och mer strömlinjeformade men med en mindre bred angreppspunkt.

Det vi märkte till slut var att vi fick slopa vårt ambitiösa mål att titta på 20 års bevakning och drog ner till 15 istället. Vi hade då suttit 2 veckor i biblioteket med mikrofilmer från helvetet. Spegelvända filmer och uppochnervända filmer, filmer som någon praktikant måste ha scannat för att de innehöll samma sida 12 gånger i rad och filmer som saknade kronologi, ja egentligen all sorts logik. Vi var saligt trötta på hela röran men märkte också att vi kommit upp i någon slags kritisk massa där samma mönster upprepade sig gång på gång. Vi kände oss klara helt enkelt. Snabbt inlagt i SPSS och det var en imponerande mängd siffror som tornade upp sig när man handlingsförlamad scrollade upp och ner i databasen.

5. Val av intervjupersoner

Den andra metoden vi bestämt oss för var att intervjua olika personer i gatekeeperpositioner och be dem svara på hur det går till och vad det kan vara som är fel, om något. Sedan ville vi intervjua experter och andra som så gott som möjligt får representera verkligheten. Detta går givetvis att angripa. Man får själv besluta sig för vad som är riktigt och vad som inte är det och vi försöker bara hitta någon som kan ta en ställning.

Vi hade bestämt oss för att besluta vilka intervjuer vi ville boka efter att kodningen var klar och nu var det dags. Det blev:

DN:s förre utrikeschef Lars Boström, för att det var en av tidningarna vi undersökt och för att de gjort ganska bra ifrån sig på Afrikabevakning i vår undersökning. Att vi inte tagit den sittande beror på att Lars slutade nyligen och har mer erfarenhet.

TT:s utrikesredaktör Ingrid Dahlbäck, för att TT har skrivit en väldigt stor del av de artiklar vi undersökt, 80%. Deras nyhetsvärderingsprioritet följs av de små tidningarna och de kan svara på många av de viktiga frågorna vi vill ställa om nyhetsvärdering.

Kent Asp, professor och forskare i journalistik och massmediekommunikation, som medieforskare kan han kanske svara på några av de mer generaliserande frågorna om pressen och nyhetsvärderingsprinciper. Ett riktigt expertvittne.

Hauwa Mahdi, forskare och föreläsare i Afrikastudier. Hon är en expert och dessutom från ett afrikanskt land och får representera verkligheten med sina kommentarer om svenska pressens projicerade världsbild.

GP:s utrikeschef Peter Andersén, GP är intressant som stor tidning men med en lokal prägel. Det är också en tidning som många har som enda papperskälla till nyheter. Dessutom ligger tidningen nära till hands här i Göteborg.

Sydsvenskans utrikeschef Karen Söderberg, för att det också var en av de undersökta tidningarna och vi ville ha så många röster som möjligt. Det visade sig också att uppfattningarna varierade kraftigt.

Jönköpingspostens nyhetschef Anna Alexandersson och Barometerns biträdande nattchef Rasmus Jeppsson, de får representera de små lokaltidningarna och berätta hur de tänker och jobbar utrikes.

Vanliga läsare, i form av en Voxpop där vi frågat sex personer på stan om vad de anser om pressens bevakning av Afrika och kollat av deras fördomar om kontinenten.

Vi tyckte att de här människorna kunde ge oss den bild vi behövde för att kunna svara på våra frågor. Om man ska vara kritisk så kanske vi hade kunnat gå på dem lite mer och försöka ställa dem till svars på ett hårdare sätt men det handlar mest om journalistisk stil än metod.

Intervjuerna gick bra på det stora hela. Ibland kunde det vara problem att få tag i den ansvariga personen på redaktionen men efter lite tjat så fick vi samtliga representanter. TT hade fullt upp med vulkanrapportering när vi skulle träffa dem och frågade hela tiden om hur lång tid det skulle ta men visade sedan runt Viktor på redaktionen som om vulkanen skulle få vänta på en sådan dignitär.

Själva intervjuerna gick mycket bra allihop med några få undantag.

Karen Söderberg på Sydsvenskan blev väldigt defensiv och anföll vår undersökning innan vi ens berättat vad vi kommit fram till. Vi redde ut det med ett löfte om att hon skulle få läsa citat från henne innan publicering och en närmare förklaring om vad det var vi var ute efter. Hon tyckte att vi mycket väl kunde haft otur och missat en massa av deras vardagsreportage med så få nedslag som 4 om året och att Sydsvenskan därför antagligen blev orättvist behandlat i vårt arbete. Detta var vi tvungna att medge men hävdade ändå att vi hade generaliseringsrättigheter när det kommer till den stora helheten av svenska pressens bevakning. Det kändes som att det hon hade sagt var viktigt i alla fall och vi fick fundera över vårt arbetes svagheter.

Efter DN-intervjun så framkom att deras enda utrikeskorrespondent i Afrika precis hade slutat, detta nämnde inte Lars Boström när vi pratade med honom utan istället nämnde han hur viktigt det var för tidningar att ha en sådan som hon och hur bra hon var på just det som vi frågade efter. Detta var lite komiskt för att han måste ha känt till att hon inte skulle jobba kvar. Han kanske hoppades att vi inte skulle göra det.

6. Bortfall av underlag och andra svårigheter

Ursprungligen hade vi tänkt ha med en bildanalys som vi genomförde samtidigt när vi kodade artiklarna. Den analysen bestämde vi oss för att slopa helt då det förekom ytterst få foton över huvudet i anslutning till artiklarna. Andra problem vi stötte på var olika definitioner av våra variabler, bland annat sensationelhetsbegreppet. Begreppet blev urvattnat ganska snart då ingenting och allting kändes sensationellt en bit in i analysen. En del andra variabler har vi också valt att inte presentera i magasinet, däribland vilket land nyheten utspelade sig. Vi tyckte att magasinet var

tillräckligt fyllt med siffror och ville inte överbelasta läsaren med information som vi bedömde var långt ner på intresseskalen.

Vi hade en mindre kris efter intervjun där vi själva ifrågasatte vårt arbetes generaliseringsmöjligheter men löste det med ett peptalk med handledaren. Vi hade beslutat oss för att det gick att säga saker generellt efter att ha tittat på över 400 artiklar så ingående.

7. Arbetsfördelning

Efter intervjuerna var insamlandet av material färdigt. Vi hade hela tiden haft olika ansvarsområden och skrivit olika artiklar. Ansvarfördelningen blev:

Arvid: Landsortspress med intervjuer och en artikel om de två tidningarna, DN intervju och artikel, bakgrund och tidigare forskning, abstract och författande av denna arbetsrapport.

Viktor: Faktaartikel där vi teoretiserar runt den negativa nyheten, TT-intervju och artikel, Kent Asp-intervju och artikel samt inledning och slutkläm plus metod och material.

Peter: Afrikaforskaren Hauwa Mahdi intervju och artikel, Karen Söderberg på sydsvenskan samt en artikel om det, Peter Andersén på GP samt artikel, resultatredovisning, allmän Exceltjänst och en krönika.

Resterande arbete har vi gjort mer eller mindre som grupp och det är svårt och onödigt att gå in på i detalj vem som gjort vad i alla detaljer. Alla har naturligtvis hjälpt varandra i allt och lämnat feedback på artiklar och liknande. Under själva kodningen och materialinsamlingen satt vi allihop på och kodade samtidigt i biblioteket. Där hann väl Peter med mest för att han var snabbast. Slutredigering och korrekturläsning hjälps vi också åt med och även ledaren som vi tänkte att det blev bäst om vi skrev tillsammans.

8. Målgrupp

Vem kan tänkas läsa det här då? Alla, tycker vi men det kanske inte är realistiskt. Realistiskt kanske snarare är att journalister, åtminstone de som jobbar med nyhetsrapportering skulle kunna vara intresserade. Vi har en förhoppning om att även en intresserad allmänhet skulle kunna vara just det, intresserade. Därför har vi försökt att hålla oss ifrån branschuttryck och ett för krångligt språk. Släkt och vänner kanske också kan tänkas plåga sig igenom det hela.

9. Referenser/källor

Tryckta:

Fogelberg (2004) Reportrar på plats, studier av krigsjournalistik 1960-2001

Jorgensen & Hanitzsch (2008) the handbook of journalism studies

Esaiasson, Gilljam, Oscarsson, Wägnerud (2007) Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad

Galtung & Ruge (1965) The structure of foreign news: The presentation of the Congo, Cuba and Cyprus crises in four Norwegian newspapers

Karl Erik Rosengren (1974), International News: Methods, Data and Theory, *Journal of Peace Research*; 11; 145

Kent Asp (1990), Medialisering, medielogik, mediekrtati

Galtung (2002) Vol. 2, Studying war and the media

Bohsen, Nielsen Burlund, Bohn Rasmussen, Stokholm Jacobsen (2009), Afrika på Dagsordenen En analyse av Politikens Afrikadaekning

Björn Danielsson, Jonas Ohlsson(2005), Solhus och persiennmord, En kvantitativ innehållsanalys av mediebilderna av Gårdsten i Göteborgs-Posten under perioden 1997-2004

Ulf Wallin (2003) Utlandsbilderna i landsortspressen : före, under och efter kampen mellan TT och FLT

Muntliga:

Lars Boström, resurspoolen på DN, mob. 0706-201161, e-post: lars.bostrom@dn.se

Anna Alexandersson, nyhetschef Jönköpingsposten, tel. 036-30 40 81 e-post: anna.alexandersson@jonkopingsposten.se

Rasmus Jeppsson, bitr. nattchef Barometern, tel. 0480-592 31 e-post: rasmus.jeppsson@barometern.se

Hauwa Mahdi, Afrikaforskare tel. 031-7865320 e-post: hauwa.mahdi@globalstudies.gu.se

Peter Andersén, utrikeschef GP tel. 0705-624291 e-post: peter.andersen@gp.se

Karen Söderberg, tel. 040 281200 e-post: karen.soderberg@sydsvenskan.se

Kent Asp, Professor och medieforskare, tel. 031- 786 1228 e-post: kent.asp@jmg.gu.se

Ingrid Dahlbäck, Utlandsredaktör TT, tel. 08-692 26 81 e-post: ingrid.dahlback@tt.se

10. Bilaga

HELLO AFRICA! - KODNYCKEL

A. Tidning

1. DN
2. Aftonbladet
3. GP
4. Sydsvenskan
5. Jönköpingsposten
6. Barometern

B. Reporter

1. Egen/frilans
2. Nyhetsbyrå

C. Första sidan

1. Nej
2. Ja

D. opinionsmaterial

1. Nej
2. Ja

E. Typ av artikel

1. Huvudartikel
2. Sidoartikel
3. Notis

F. Pos/neg/neutral

1. Negativ
2. Positiv
3. Neutral/Svårt att bedöma

G. Handling

1. Krig
2. Terrorism
3. Fredsbevarande insatser
4. Naturkatastrofer
5. Sjukdom/medicin
6. Olyckor
7. Brott & straff

8. Krigsförbrytelse
9. Korruption
10. Mänskliga rättigheter
11. Flykting- och invandrarfrågor
12. Inrikespolitik
13. Val/valkampanjer
14. Ekonomi
15. Företag och handel
16. Trafik & transporter
17. Energi/ Infrastruktur
18. Arbetsliv & arbetsmiljö
19. Miljö & natur
20. Svält
21. Prostitution
22. U-landshjälp/biståndsarbete
23. Skolor/utbildning
24. Utrikespolitik/diplomati
25. Historia
26. Protester/demonstrationer
27. Turism
28. Religion
29. Droger
30. Forskning

H. Sekundär handling

1. Ingen sekundär handling
2. Krig
3. Terrorism
4. Fredsbevarande insatser
5. Naturkatastrofer
6. Sjukdom/medicin
7. Olyckor
8. Brott & straff
9. Krigsförbrytelse
10. Korruption
11. Mänskliga rättigheter
12. Flykting- och invandrarfrågor
13. Inrikespolitik
14. Val/valkampanjer
15. Ekonomi
16. Företag och handel
17. Trafik & transporter

18. Energi/Infrastruktur
19. Arbetsliv & arbetsmiljö
20. Miljö & natur
21. Svält
22. Prostitution
23. U-landshjälp/biståndsarbete
24. Skolor/utbildning
25. Utrikespolitik/diplomati
26. Historia
27. Protester/demonstrationer
28. Turism
29. Religion
30. Droger
31. Forskning

I. Uppföljning

1. Nej
2. Ja
3. Går ej att avgöra

J. Sensationellt

1. Ja
2. Nej
3. Vet ej

K. Land

1. Marocko
2. Algeriet
3. Tunisien
4. Libyen
5. Egypten
6. Väst-Sahara
7. Mauritien
8. Mali
9. Niger
10. Tchad
11. Sudan
12. Eritrea
13. Etiopien
14. Djibouti
15. Somalia
16. Senegal
17. Gambia

18. Guinea-Bissau
19. Guinea
20. Sierra Leone
21. Liberia
22. Elfenbenskusten
23. Burkina Faso
24. Ghana
25. Togo
26. Benin
27. Nigeria
28. Kamerun
29. C.A.F
30. Gabon
31. Ekvatoriala Guinea
32. Congo
33. D.R Congo
34. Uganda
35. Kenya
36. Rwanda
37. Burundi
38. Tanzania
39. Angola
40. Zambia
41. Malawi
42. Mocambique
43. Zimbabwe
44. Botswana
45. Namibia
46. Sydafrika
47. Lesoto
48. Swaziland
49. Madagaskar
50. Inget Land

L. Svensk koppling

1. Nej
2. Ja

M. Typ av koppling

1. Ingen koppling
2. Utlandsfödd svensk inblandad
3. Svenskfödd inblandad
4. Krig
5. Terrorism

6. Fredsbevarande insatser
7. Naturkatastrofer
8. Sjukdom/medicin
9. Olyckor
10. Brott & straff
11. Krigsförbrytelse
12. Korruption
13. Mänskliga rättigheter
14. Flykting- och invandrarfrågor
15. Inrikespolitik
16. Val/valkampanjer
17. Ekonomi
18. Företag och handel
19. Trafik & transporter
20. Energi/infrastruktur
21. Arbetsliv & arbetsmiljö
22. Miljö & natur
23. Svält
24. Prostitution
25. U-landshjälp/biståndsarbete
26. Skolor/utbildning
27. Utrikespolitik/diplomati
28. Historia
29. Protester/demonstrationer
30. Turism
31. Religion
32. Droger

N. Internationell koppling

1. Nej
2. Ja

O. Typ av koppling

1. Ingen koppling
2. Krig
3. Terrorism
4. Fredsbevarande insatser
5. Naturkatastrofer
6. Sjukdom/medicin
7. Olyckor
8. Brott & straff
9. Krigsförbrytelse
10. Korruption
11. Mänskliga rättigheter

12. Flykting- och invandrarfrågor
13. Inrikespolitik
14. Val/valkampanjer
15. Ekonomi
16. Företag och handel
17. Trafik & transporter
18. Energi/infrastruktur
19. Arbetsliv & arbetsmiljö
20. Miljö & natur
21. Svält
22. Prostitution
23. U-landshjälp/biståndsarbete
24. Skolor/utbildning
25. Utrikespolitik/diplomati
26. Historia
27. Protester/demonstrationer
28. Turism
29. Religion
30. Droger

Bildanalys

P. Bildsatt

1. Ja
2. Nej

Q. Fotobyline

1. Egen
2. Bildbyrå
3. Oklart
4. Ingen bild

R. Föreställer (Primär)

1. Politiker/statschefer
2. Tjänstemän/expert
3. Vanliga människor/offer
4. Företagsledare
5. Företrädare för intresseorganisationer
6. Soldat/militär ledare/polis
7. Religiösa ledare
8. Brottsling terrorist
9. Journalist
10. grafik
11. Djur & natur

12. Strid/krigsförstörelse/döda kroppar
13. Naturkatastrof/miljöförstörelse
14. Olyckor
15. Räddningsarbete
16. Demonstrationer/protester
17. Varor
18. Konstverk
19. Byggnadsverk
20. Blandat
21. Annat
22. Ingen bild

S. Människor är:

1. Allvarliga
2. Glada
3. Ledsna
4. Ej närvarande
5. Ingen bild

T. Kön

1. Kvinna
2. man
3. Går ej att avgöra
4. Ingen person

U. Föreställer (Sekundär)

1. Ingen sekundär bild
2. Politiker/statschefer
3. Tjänstemän/expert
4. Vanliga människor/offer
5. Företagsledare
6. Företrädare för intresseorganisationer
7. Soldat/militär ledare/polis
8. Religiösa ledare
9. Brottsling terrorist
10. Journalist
11. grafik
12. Djur & natur
13. Strid/krigsförstörelse/döda kroppar
14. Naturkatastrof/miljöförstörelse
15. Olyckor

16. Räddningsarbete
17. Demonstrationer/protester
18. Varor
19. Konstverk
20. Byggnadsverk
21. Blandat
22. Annat

V. Människor är:

1. Ingen sekundär bild
2. Allvarliga
3. Glada
4. Ledsna
5. Ej närvarande

W. Kön

1. Ingen sekundär bild
2. Kvinna
3. Man
4. Går ej att avgöra
5. Ingen person

Aktörsanalys

Primär

X. Lokalbefolkningen i artikeln är:

1. Agerande
2. Omtalade
3. Ej närvarande
4. Går ej att avgöra

Y. Kön

1. Kvinna
2. Man
3. Går ej att avgöra

Z. Lokalbefolkning agerar som:

1. Elitperson
2. Vanliga människor/offer

3. Företrädare för
intresseorganisationer
4. Soldat/militär ledare/polis
5. Religiösa ledare
6. Brottssling terrorist
7. Ej agerande
8. Går ej att avgöra

Å. Lokalbefolkningen omtalas som:

1. Elitperson
2. Vanliga människor/offer
3. Företrädare för
intresseorganisationer
4. Soldat/militär ledare/polis
5. Religiösa ledare
6. Brottssling terrorist
7. Ej omtalade
8. Går ej att avgöra

Ä. Lokalbefolkning beskrivs

1. Positivt
2. Negativt
3. Neutralt
4. Går ej att avgöra

Sekundär

Ö. Lokalbefolkningen i artikeln är:

1. Ingen sekundär aktör
2. Agerande
3. Omtalade
4. Ej närvarande
5. Går ej att avgöra

A1. Kön

1. Ingen sekundär aktör
2. Kvinna
3. Man
4. Går ej att avgöra

A2. Lokalbefolkning agerar som:

1. Ingen sekundär aktör
2. Elitperson
3. Vanliga människor/offer
4. Företrädare för
intresseorganisationer
5. Soldat/militär ledare/polis
6. Religiösa ledare
7. Brottssling terrorist
8. Ej agerande
9. Går ej att avgöra

A3. Lokalbefolkningen omtalas som:

1. Ingen sekundär aktör
2. Elitperson
3. Vanliga människor/offer
4. Företrädare för
intresseorganisationer
5. Soldat/militär ledare/polis
6. Religiösa ledare
7. Brottssling terrorist
8. Ej omtalade
9. Går ej att avgöra

A4. Lokalbefolkning beskrivs

1. Ingen sekundär aktör
2. Positivt
3. Negativt
4. Neutralt
5. Går ej att avgöra

A5. Gestaltning

1. Drabbad av överheten
2. Politisk strid
3. Skandal och avslöjanden
4. Jämförelse
5. Exempel
6. Det farliga landet
7. Sociala problem
8. Idyll/positiva exempel
9. Utveckling/forskning
10. Utanför stereotyperna